

Kuva 01 @ Veikko Lintinen, Vapriikin kuva-arkistot

Sisällysluettelo

1.0 Johdanto

- 1.1 Selvityksen tavoitteet
- 1.2 Koulukadun kentän sijainti ja nykytiedot
- 1.3 Työmenetelmät ja tekijät

2.0 Kaavatilanne

- 2.1 Maakuntakaava
- 2.2 Yleiskaava
- 2.3 Vaiheyleiskaava
- 2.4 Ajantasa-asemakaava
- 2.5 Vireillä oleva asemakaava
- 2.6 Kaakinmaan rakennetun ympäristön arvoalueet
- 2.7 kulttuuriympäristöt
- 2.8 Arvorakennusten merkitys Koulukadun kentän historiassa
- 2.9 Pirkanmaan harjumaisemien valtakunnallisesti arvokas alue

3.0 Kentän käyttöhistoriaa

- 3.1 Sporttikentän synty, 1890-luku
- 3.2 Koulukadun kentän rooli jääkiekkoilun syntyhistoriassa, 1900-1950
- 3.3 Kentän huippuvuodet, 1950-1965
- 3.4 Kentän käyttö kesäisin
- 3.5 Kentän käyttö vuosina 1965-2010
- 3.6 Kentän käyttö vuosina 2010-2024
- 3.7 Käyttö nykypäivänä

4.0 Kentän vaiheet piirustuksin ja kuvin

- 4.1 Koulukadun kentän liittyminen ympäristöön
- 4.2 Inventoitujen kohteiden sijaintikartta
- 4.3 Koulukadun kenttä
 - 4.3.1 Kentän varhaisimmat rakenteet 1900-1920-luvulla
 - 4.3.2 1930-luvun toimenpiteet
 - 4.3.3 1940-luvun toimenpiteet
 - 4.3.4 1950-luvun toimenpiteet
 - 4.3.5 1960-luvun toimenpiteet
 - 4.3.6 1970-1980-luvun toimenpiteet
 - 4.3.7 1990-luvun toimenpiteet
 - 4.3.8 2000-luvun toimenpiteet
 - 4.3.9 2010-luvun toimenpiteet
 - 4.3.10 2020-luvun toimenpiteet
 - 4.3.11 Inventointikortti
- 4.4 Konehuone
 - 4.4.1 1980-luvun toimenpiteet
 - 4.4.2 Vuoden 2015 toimenpiteet
 - 4.4.3 Inventointikortti
- 4.5 Katsomo
 - 4.5.1 1980-luvun toimenpiteet
 - 4.5.2 Vuosien 2015 ja 2023 toimenpiteet
 - 4.5.3 Inventointikortti
- 4.6 Huoltorakennus
 - 4.6.1 Huoltorakennuksen muutostyöpiirustukset 2019
 - 4.6.2 Inventointikortti
- 4.7 Siirrettävä Radioasema ja -masto

5.0 Johtopäätökset

- 5.1 Kentän kolme keskeistä vaihetta
- 5.2 Arvot
 - 5.2.1 Kaupunkisuunnittelu
 - 5.2.2 Urheilu- ja liikuntatoiminnan historia
 - 5.2.3 Rakennuttu ympäristö
 - 5.2.4 Maisemallinen sijainti ja arvo
- 5.3 Uhat
- 5.4 Suositukset
- 5.5 Arvokartta

6.0 Lähteet

1.0 Johdanto

1.1 Selvityksen tavoitteet

Koulukadun kentän rakennetun ympäristön inventointi on osa vireillä olevan Eteläpuiston alueen asemakaavoituksen (ak nro8581) selvitystyötä. Eteläpuiston asemakaavoitus aloitettiin vuonna 2015, jolloin sen tavoitteena oli mm. asuntovaltainen täydennysrakentaminen. Vuonna 2024 kaavatyötä jatkettiin uusin tavoittein kehittämällä Eteläpuistosta viher- ja virkistysalue kaikkien kaupunkilaisten käyttöön. Inventointityössä kartoitetaan Eteläpuistossa sijaitsevan Koulukadun kentän rakennetun ympäristön historiaa ja nykyhetkeä sekä kulttuurihistoriallisia arvoja.

1.2 Koulukadun kentän sijainti ja nykytiedot

Koulukadun kenttä sijaitsee ydinkeskustan lounaisosassa Pyhäjärven rantamaisemissa Eteläpuiston luoteiskulmassa, Tiiliruukinkadun ja Koulukadun risteyksessä Kaakinmaan kaupunginosassa (VI).

Ympäri vuoden käytössä oleva kenttä on kooltaan noin 500 m². Kokonaisuuteen kuuluu tällä hetkellä jalkapallo-, jääkiekko- ja koripallokäytössä olevat kaksi kenttää, jotka ovat talvisin tekojääkäytössä, sekä kentän laidalla sijaitsevat huoltorakennus, konehuone ja katsomo. Koulukadun kentän eteläpuolella sijaitsee minigolfrata ja lähileikkipaikka. Kentän länsipuoli rajautuu Pyynikin harjun luonnonsuojelualueelle. Pohjois- ja itäpuolella kenttää ympäröivät maakunnallisesti ja valtakunnallisesti tärkeät arvoalueet ja Koulukadun merkittävä puistokatu. Eteläpuiston kautta kentällä on viheryhteys Hämeenpuiston valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön.

1.3 Työmenetelmät ja tekijät

Selvitystyön on toteuttanut suunnittelija Erica Nyholm yhdessä työryhmän kanssa kesällä 2024. Työryhmään on kuulunut asemakaavoituksen kaavoitusarkkitehteja ja Pirkanmaan maakuntamuseon rakennustutkijoita. Historiallinen tarkastelu on laadittu vanhojen karttojen, suunnitelmien, selvitysten, valokuvien, maastokäyntien, ilmakuvien sekä kohdetta käsittelevän kirjallisuuden perusteella. Nykyvaiheen katsaus perustuu maastokäyntiin ja sen aikana otettuihin valokuviin.

Saatavilla olevat arkistokuvat, piirustukset ja kirjoitetut dokumentit ovat ohjanneet selvitystyön sisällön muotoutumista. Runsain materiaali ajoittuu Koulukadun kentän kulta-aikaan 1945–1965, jolloin Koulukadun kentällä luotiin jääkiekkohistoriaa. Jääkiekkoilun ohella kenttä on palvellut muun muassa tenniksen ja koripallon pelaajia. Kentän vaikutuksista kyseisiin urheilulajeihin ei ole tarkempaa tietoa. Koululaisten kentän käyttövaiheista ei myöskään löydy tietoa. Ainoastaan se tiedetään, että kenttiä ei luovutettu koululaisten käyttöön vilkkaimpina ammattijääkiekko-kausina (Tammerkoscikilehti, 1955).

Selvitykset, jotka ovat käsittelleet tarkastelualuetta

Viherverkkoselvitys (2024)

Tampereen keskusta - Rakennetun kulttuuriympäristön selvitys 2024

Tampereen talouskoulu - Rakennushistoriaselvitys (2021)

Pirkanmaan maakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt 2016

Kenttä- ja liikuntaympäristöt, Viherpalveluohjelma 2015-2025 (2015)

Tampereen kantakaupungin avoimet maisematilat (2015)

Eteläpuiston ja Nalkanrannan maisemallinen tarkastelu (2011)

De Gamlas hem (2016)

Tampereen keskusta Rakennetun kulttuuriympäristön selvitys (2012)

Tampere Kantakaupungin ympäristö- ja maisemaselvitys (2008)

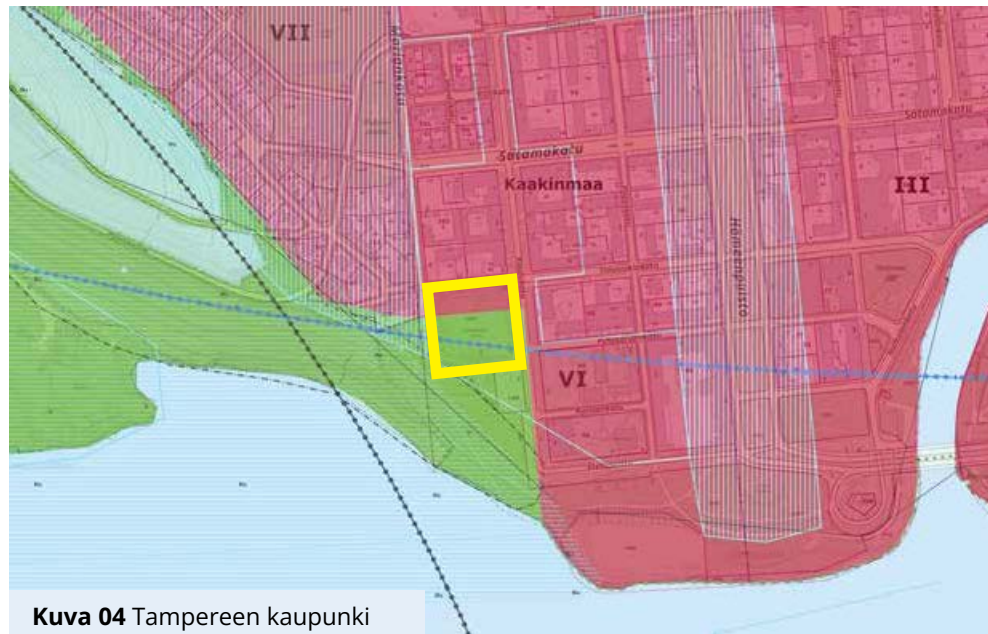
Suunnitelmat, jotka ovat sisältäneet tarkastelualueen:

Asemakaavaehdotus nro 8581, Nalkala (III), Kaakinmaa (VI), Ratina (XIII). Eteläpuisto ja lähiympäristö (2016).

Koulukadun kenttä Vihersuunnitelma 17030 (2007)

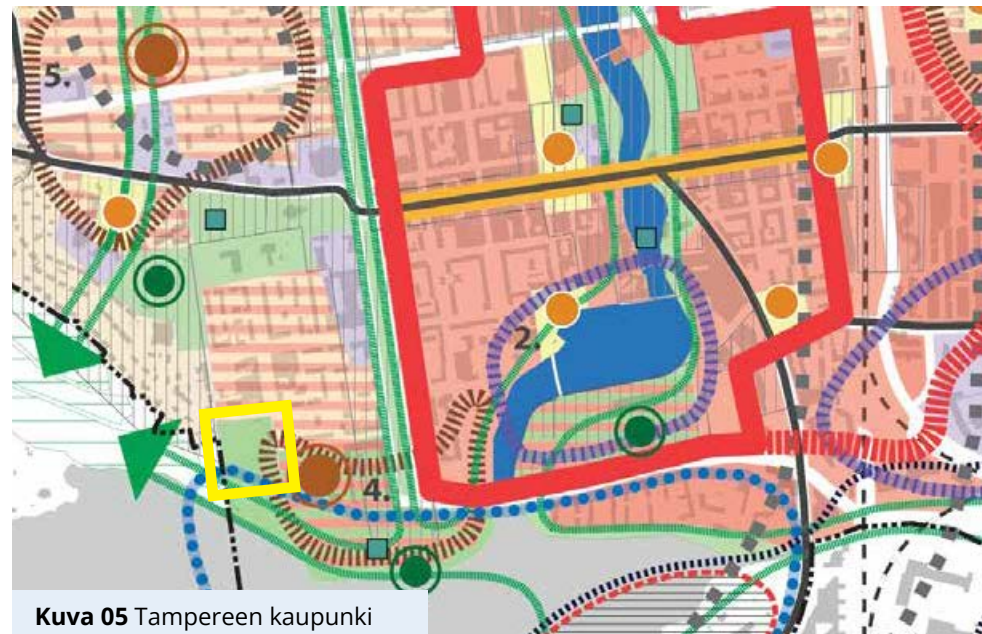

2.0 Kaavatilanne

Kuva 04 Tampereen kaupunki

Ote maakuntakaavasta.

Kuva 05 Tampereen kaupunki

Ote keskustan strategisesta osayleiskaavasta.

Kuva 06 Tampereen kaupunki

Ote keskustan vaiheyleiskaavasta vuonna 2024 osa-alueiden kehittämisperiaatteet.

2.1 Maakuntakaava

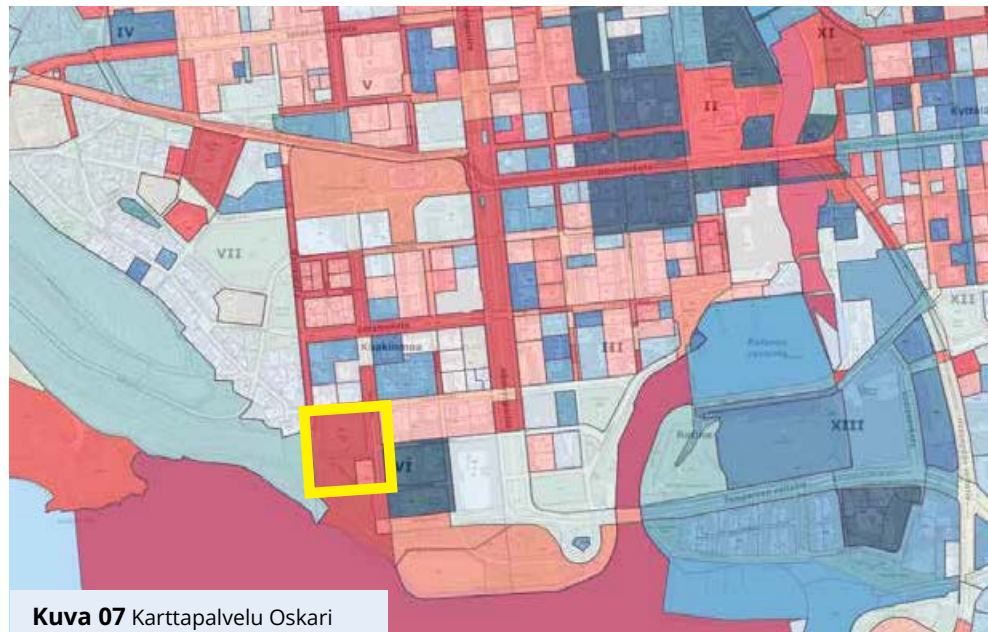
Koulukadun kenttä kuuluu sekä keskustatoimintojen alueelle että Pyhäjärven ympäristön kehittämisvyöhykkeelle. Molemmissa merkinnöissä otetaan kantaa siihen, miten alueen suunnittelussa on kiinnitettävä erityistä huomiota kulttuuriympäristön arvojen säilymiseen. Tämän lisäksi Koulukatu on osoitettu virkistysalueeksi. Suunnittelumääräyksessä todetaan, että alue varataan yleiseen virkistykseen ja ulkoiluun. Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on turvattava virkistyskäyttöedellytyksien säilyminen ja kehittäminen, alueen hyvä saavutettavuus ja osoitettava maakuntakaavakartalle merkittyjen ulkoilureittien jatkuvuus virkistysalueella. Lisäksi kenttä on merkitty maakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi, jota koskettaa seuraava suunnittelumääräys: "Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa, rakentamisessa ja käytössä tulee turvata ja edistää alueen kaupunkikuvan ja rakennusperinnön arvojen säilymistä ja edelleen kehittämistä. Uusi rakentaminen on sopeutettava alueen kulttuuriympäristön ominaispiirteisiin ja ajalliseen kerroksellisuuteen."

2.2 Yleiskaava

Suunnittelualue on osoitettu viher- ja virkistysalueeksi keskustan strategisessa osayleiskaavassa (kuulutettu voimaan 16.1.2019). Alue osana Eteläpuistoa kuuluu merkittävämpiin ja kehitettäviin vihervestoston osa-alueisiin, jota koskee kaavamääräys: "alue tulee suunnitella siten, että rannoille syntyy koko keskustaa palvelevia monipuolisia virkistäytymiseen soveltuvia alueita, toimintoja ja reittejä". Yleismääräyksissä todetaan, että maakunnallisesti ja paikallisesti arvokkaat kulttuuriympäristöt tulee ottaa huomioon suunnittelussa.

2.3 Vaiheyleiskaava

Valtuustokauden 2021-2025 vaiheyleiskaavassa alue on osoitettu virkistysalueeksi (nähtävillä 21.3.–22.4.2024). Suunnittelualueutta koskee määräys kehittää kaupunkiluonnon monimuotoisuutta lisäämällä monilajista puustoa ja kasvillisuutta. Määräystä tukee kentän läpi kulkeva ohjeellinen ekologinen yhteys, jonka tarkoitus on turvata maisemaa sitä muuttavien maanrakennustöiden, puiden kaatojen tai muiden verrattavissa olevien toimenpiteiden yhteydessä. Lisäksi kenttä on merkitty maakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi samoilla määräyksillä kuin maakuntakaavassa. (Katso kulttuuriympäristön suunnittelua ohjaava määräys luvusta 2.1.)

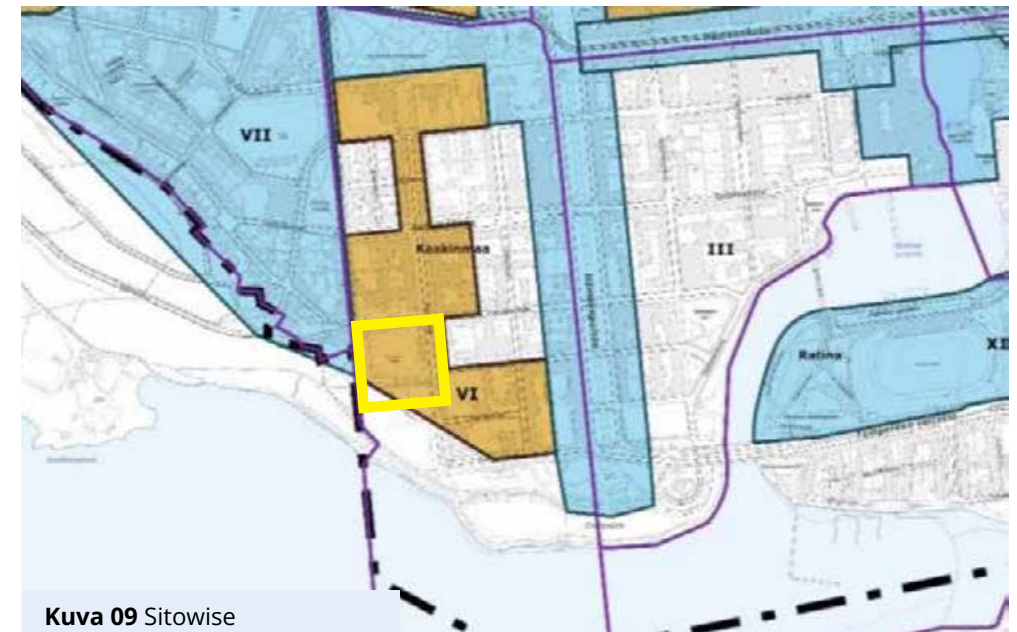
Kuva 07 Karttapalvelu Oskari

Ote asemakaavojen voimaantulovuodesta. Punainen merkintä viittaa vanhaan kaavaan, sininen väri uudempaan kaavaan.

Kuva 08 Tampereen kaupunki

Vireillä olevan asemakaavan raja-
aus on sinisellä.

Kuva 09 Sitowise

Valtakunnalliset (sininen) ja maakunnalliset (oranssi) arvoalueet Koulukadun kentän lähialueella.

2.4 Ajantasa-asemakaava

Koulukadun kentällä on voimassa kaava nro -162 (vahvistettu 12.2.1897). Ajantasa-asemakaavassa alueen käyttötarkoitus on osoitettu virkistysalueeksi.

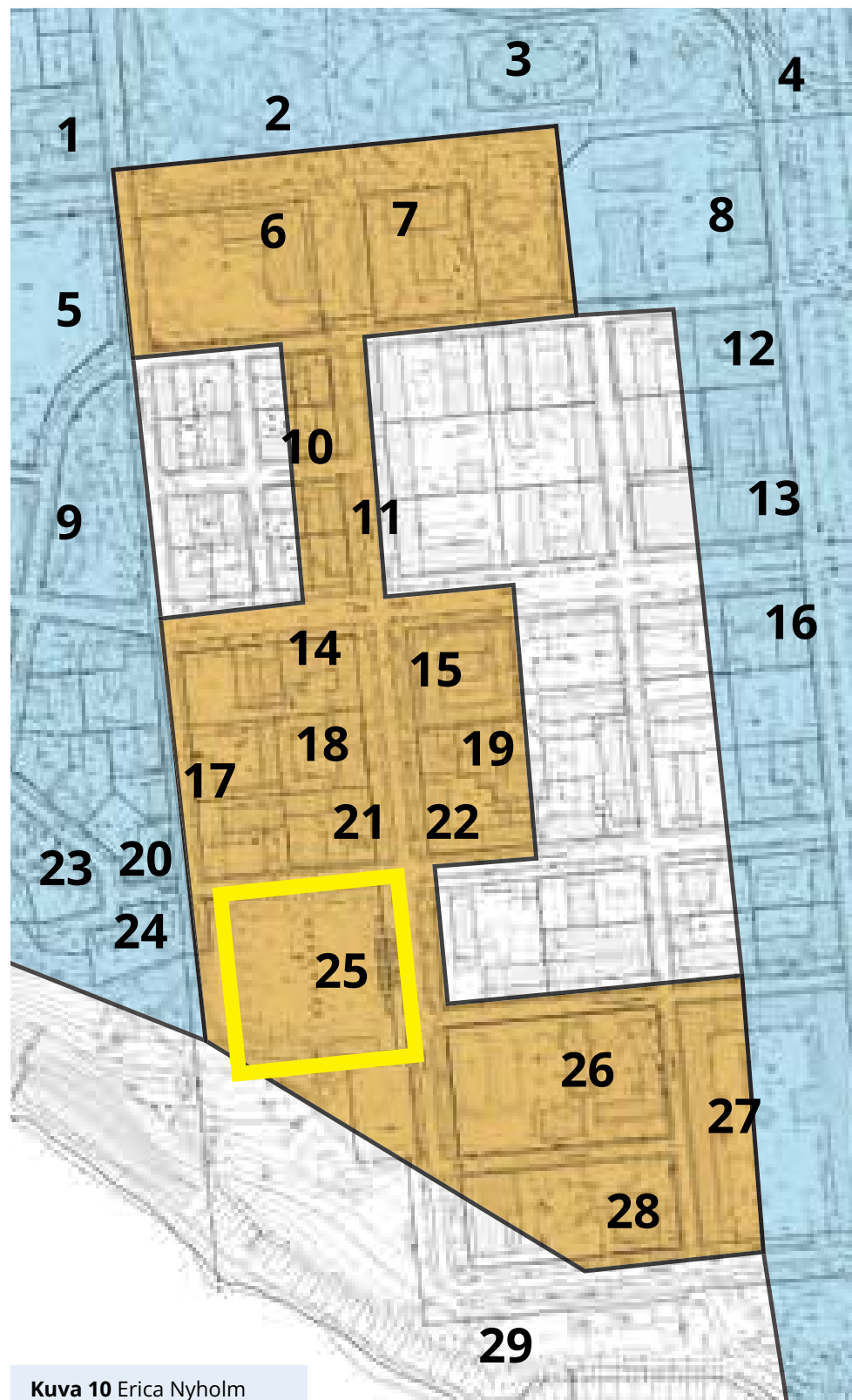
2.5 Vireillä oleva asemakaava

Koulukadun kenttä on osa Eteläpuiston asemakaavamuutosta nro 8581. Kaavatyö on aloitettu vuonna 2015 tavoitteena mm. asuntovaltainen täydennysrakentaminen. Nyt kaavatyötä jatketaan uusien tavoitteiden kehittämällä Eteläpuistosta viher- ja virkistysalue kaikkien kaupunkilaisten käyttöön. Asemakaavalla varmistetaan kansallisen kaupunkipuiston* kriteerien täyttyminen Eteläpuistossa. Kaava-alueella on käytössä olevia viher- ja liikuntapalveluita noin 7,7 ha.

* Kaupunkipuistolla tarkoitetaan maankäyttö- ja rakennuslaissa määriteltyä kaupunkiympäristössä sijaitsevaa arvokkaiden kulttuuri- ja luonnonmaisemien sekä virkistysalueiden laaja kokonaisuutta, jolla on sekä sosiaalista että ekologista arvoa.

2.6 Kaakinmaan rakennetun ympäristön arvoalueet

Kaakinmaan voimakkain rakentamisen ajanjakso ajoittui 1890-luvun ja 1900-luvun vaihteeseen, kun alueelle rakennettiin näyttävät kertaustyylien mukaiset koulurakennukset kuten Lönnin Tyttölyseo, Svenska samskolan, Yhteiskoulu ja Reaalilyseo Pyynikin kirkkopuiston laidalle. Koulurakennukset kertoivat voimakkaasti kasvavan Tampereen merkityksestä ja asemasta Suomessa. Tämä ajanjakso loi pohjan Kaakinmaan arvokiinteistöjen kokonaisuudelle Koulukadun varrella. Alue tunnetaan tällä hetkellä maakunnallisesti arvokkaana rakennetun kulttuurin ympäristönä, jonka läntiselle reunalle Koulukadun kenttä sijoittuu. Koulukatu ja sen kenttä ovat siten maakunnallisesti arvokkaita ja arvoalueen ydinkohteita. Koulukadun kentän maakunnallisen arvoalueen ominaispiirteiksi ja arvoiksi on määritelty katunäkymät, näkymät ja yhteys Pyhäjärvelle, julkisten rakennusten asema kaupunkikuvassa sekä liittyminen kiinteästi ympäröiviin RKY-alueisiin (Pirkanmaan maakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt 2016 selvitys).

Kuva 10 Erica Nyholm

Koulukadun kentän lähialueen arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt. Oranssialue viittaa maakunnallisesti arvokkaaseen alueeseen ja sininen valtakunnallisesti arvokkaaseen alueeseen. Koulukadun kenttä on rajattu keltaisella kehyksellä.

2.7 Lähialueen arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt

Tampereen keskustan rakennettu kulttuuriympäristö 2012-selvityksen mukaan (A-Insinöörit, 2012).

1. Marjatan sairaala (1912)
2. Pyynikin kirkkopuisto (1785-1880-l. loppu)
3. Aleksanterin kirkko (1881)
4. Hämeenpuisto (1870-1900)
5. Pyynikin urheilukenttä ja katsomo (~1922)
6. Yhteiskoulun lukio~t (1899)
7. Reaalilyseo (1890)
8. Aleksanterin koulu (muodostuu 1875, 1886 ja 1904 rakennetuista osista).
9. Marianpuisto (n. 1900)
10. Puinen sairaalarakennus Koulukatu 8, (1903)
11. Koulukadun bulevardi (1890-)
12. Työväentalo (1899)
13. Tampereen työvänteatteri (1985)
14. Svenska samskolan (1902)
15. Satamakadun trikoo (1906)
16. Pyynikin koulu, entinen Tyttö lyseo (1899)
17. Elevhemmet vid Svenska Samskolan (1925)
18. As Oy Koulukatu 16 (muodostuu 1906 ja 1939 rakennetuista osista)
19. Panimon asuinrakennus (1897) ja konttorirakennus (1925)
20. Palomäentie 2 (1920-l)
21. Talouskoulu (1904)
22. Pyynikin panimo (1897)
23. Palomäentie 1 (1920-l)
24. Pyynikinlinna (1923)
25. Koulukadun kenttä (1900-luku)
26. Kulkutautisairaala (1890-luku)
27. Klingendahl (1897)
28. Vanhainkoti De Gamlas Hem (1904)
29. Eteläpuisto, länsiosa, 1920

2.8 Arvorakennusten merkitys Koulukadun kentän historiassa

Koulukadun kenttää ympäröivät rakennukset ovat vaikuttaneet Koulukadun näkymiin ja Koulukadun historiaan. Talouskoulu (nro 21 kartalla), Pyynikinlinna (nro 23 kartalla), Palomäentie 2 (nro 20 kartalla) ja Pyynikin Panimo (nro 22 kartalla) ovat luoneet kaupunkikuvallista maisemaa Koulukadun kentälle. Kentältä on ollut etenkin talvisin suora visuaalinen yhteys mainittuihin rakennuksiin. Vuodenajan lisäksi visuaaliseen yhteyteen on vaikuttanut kenttää ympäröivä kasvillisuuden laajuus.

Kaupunkikuvallisen roolin lisäksi rakennukset ovat vaikuttaneet kentästä käytettävään nimitykseen. Koulukadun kenttää on kutsuttu vuoroin Soppakentäksi taikka Talouskoulun kentäksi kentän pohjoispuolella sijainnen Talouskoulun vuoksi.

Jääkiekkoilijat nimesivät kentän pohjoispäädyn Talouskoulun mukaan Soppakoulun päädyksi ja kentän eteläpäädyn De Gamlas hemin (nro 27 kartalla) mukaan mummukopan päädyksi (Leinonen). Mummukopan nimi oli jo ennestään tuttu, sillä nimeä käytettiin Koulukadun kentän edeltäjästä Eteläpuiston kiekkoradasta.

Nimistön vaihteleva käyttö on saattanut aiheuttaa sen, että joissakin yhteyksissä Koulukadun kenttää on kutsuttu mummo-kopaksi (Yle).

Kentän nimistön lisäksi De Gamlas hem rakennuksen sijainti vaikutti kentällä pelaavien jääkiekkoilijoiden puheilmaisuun. Kentällä syntyi nykypuheessa säilyneet käsitteet kuten ylämummo (maalin vasen yläkulma) ja alamummo (maalin oikea alakulma) (Koivuniemi, Vuorinen). Mummo-sanankäyttö siirtyi myöhemmin Hakametsän jääkiekkohallin kupeeseen, kun kentän lähetyvillä sijainneet tiet nimettiin Alamummoksi ja Ylämummoksi (Vuorinen).

Talouskoulun ja De gamlas hemin lisäksi Pyynikin panimolla on ollut merkittävä rooli kentän historiassa kun kentän jäädytyksessä hyödynnettiin Pyynikin panimoa 1950-luvulla.

Kuva 11 Karttapalvelu Oskari

Oranssi katkoviiva rajaa Pirkanmaan harjumaisemien valtakunnallisesti arvokkaan alueen. Keltaiset alueet kuuluvat Tampereen kantakaupungin avoimet maisematilat selvitykseen (2015). Selvitys käsittelee mm. avoimien maisemien virkistysellistä, kulttuurihistoriallista ja maisemakuvallista arvoa.

2.9 Pirkanmaan harjumaisemien valtakunnallisesti arvokas alue

Koulukadun kentän luoteiskulmasta alkaa Pirkanmaan harjumaisemien valtakunnallisesti arvokas alue Pyykinharju. Pyykinharjua pidetään yhtenä maailman korkeimmista jääkauden muodostamista harjumuodostumista, joka on korkeimmillaan 162 metriä meren ja 85 metriä Pyhäjärven yläpuolella. Harju on osa 200 kilometriä pitkää harjuksoa, joka alkaa Salpausselältä Lahden tienoilta. Harjun erityisiin ominaispiirteisiin kuuluu Suomen pohjoisimmat kynäjalavat, komea tervaleppämetsikkö ja Harjun 130-200 vuotias männikkö.

Harjun maisemien suojelu alkoi vuonna 1830, jolloin puiden hakkuu kiellettiin ja alueesta muodostettiin kansanpuisto. 1800-luvulta lähtien valtakunnalliset laulu- ja soittojuhlat ovat luoneet alueelle kulttuurihistoriallista arvoa. Sen lisäksi harju on toiminut myös ulkoilualueena 1800-luvulta alkaen. Nykyisin harjualueella voi ulkoilla ympäri vuoden. Osa reiteistä ja luontopoluista on valaistu. Talvisin ulkoilureiteillä voi hiihtää. (Ely, 2014.) Aluetta koskee valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet.

Kuva 12 Tammerkosi-lehti

Jääkiekkoilijoita Pyhäjärven jäällä 1920-luvulla. Taustalla kohoaa Pyykinharju. Laiturirakennelmat ovat osa Palomäen uimalaitosta.

3.0 Kentän käyttöhistoriaa

3.1 Sporttikentän synty, 1890-luku

Koulukadun kenttä esitettiin ensimmäistä kertaa kaupunginarkkitehti Lambert Petterssonin laatimassa asemakaavassa vuonna 1896 nimellä ”sporttikenttä” (kuva 14). Koulukadun kenttä sijoitettiin ruutukaavan lounaisosaan pohjois-eteläsuuntaisesti, mitä ilmeisemmin soranoton kautta syntyneelle tasanteelle lähelle alueen kouluja Eteläpuiston jatkeeksi. Sijainti lähellä kouluja täydensi koulujen omia liikunta-alueita ja oli siinä mielessä tärkeä, sillä koulu- ja ulkoliikunnalla oli merkittävä rooli lasten kasvatuksessa (Sitowise, 2024). Toisaalta sijainti osana Eteläpuiston liikunta- ja virkistysaluetta varmisti sen, että Eteläpuistosta ja Hämeenpuistosta muodostui eheä viherverkosto ydinkeskustan ja silloisen laitakaupungin välillä. Näiden lähtökohtien lisäksi kenttä toteutti aikansa sosiaalipolitiikkaa ja kaavoitusvisiota liikuntapaikasta, joka tyydytti ”vaihtelun vaatimuksia”. (Museovirasto.) Alueen yleinen harrastuneisuus ja tehtaiden kiinnostus tukea työntekijöiden vapaa-ajan mahdollisuuksia saattoi osaltaan myötävaikuttaa kentän syntyyn (Museovirasto). Tästä ei ole kuitenkaan varmaa tietoa Koulukadun kentän kohdalla.

3.2 Koulukadun kentän rooli jääkiekkoilun syntyhistoriassa, 1900-1950

Vuodesta 1913 lähtien Koulukadun kenttä koostui kahdesta erillisestä kenttäalueesta, joita kutsutaan tässä inventoinnissa Kenttä I:ksi ja II:ksi. Kenttä I sijaitsi Koulukadun laidalla ja Kenttä II Mariankadunpolun vieressä, Tiiliruukinkadun päässä. Koulukadun kentän varhaisimmat arkistokuvat kertovat Kenttä II:sta, jolla pelattiin tennistä vuodesta 1913 lähtien (Tampereen tennisseura). Tenniksen pelaamista haittasi pian alkava Maailmansota, jonka vuoksi urheiluvälineet loppuivat. Kenttä II palautui tenniskäyttöön kansalaissodan jälkeen vuonna 1919. Vuonna 1935 kentällä II alkoi jääkiekon pelaaminen kun jääkiekkjoukkue Ilves sai kenttiä käyttäneeltä tennisseuralta luvan jäädyttää kentät omaan käyttöönsä (Ilves). Kenttä I:n tarkasta käytöstä ei ole tietoa.

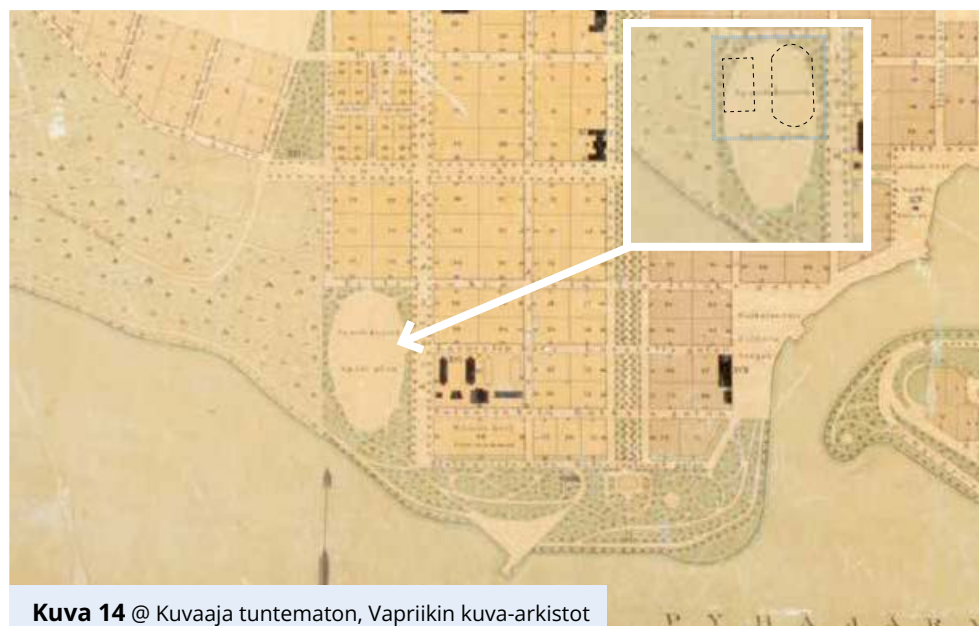
Kuva 13 @ Suomen jääkiekkomuseo

Suomalainen jääkiekkoilu alkoi vuonna 1926 kun silloisen luisteluliiton puheenjohtaja ja nahkatehtailija Yrjö Salminen vei erän jääkiekkomailloja ja kiekon Tampereen Pyrinnön jääpalloliijoille Pyhäjärven luistinkentälle. Paikalla olleiden Tiitolan veljeksien mukaan: ”siitä se kiekon kieputus alkoi”. Kiekon kieputus tarkoitti jääpallon vaihtamista jääkiekkoon, jota pelattiin luonnonjäällä taikka maahan jäädytetyillä kentillä. Jäätalaa oli usein liian vähän ja oikukkaat sääolosuhteet hankaloittivat lajin harrastamista ensimmäisten vuosikymmenien ajan. Lisäksi valmentaja- ja varustepula sekä puutteellinen valaistus heikensivät lajin harrastusmahdollisuuksia. (Isotalo, 2021.) Kuvassa Tampereen Palloilijat ja Viipurin Reipas Suomen cupin väliseräottelussa helmikuussa 1928 Pyhäjärven jäällä.

Kuva 15 @ Kuvaaja tuntematon, Vapriikin kuva-arkistot

Suomen mestaruussarjaa 1935; Tiitolan veljekset Jussi, Risto ja Jaakko juonimassa kiekkoa HJK:n maalivahdin taakse. Ilveksen ylläpitämä jääkenttää jäädytettiin talkoovoimin. Kalustoon kuuluivat sähkövalaisimet ja 25 metriä pitkä vesiletku, jota lämmitettiin kovilla pakka-silla saunassa. (Ilves historia.) Kuvan kentän sijainnista ei ole varmaa tietoa.

Kuva 14 @ Kuvaaja tuntematon, Vapriikin kuva-arkistot

Asemakaavassa vuodelta 1896 hahmottuu Eteläpuiston suunniteltu kokonaisuus, Hämeenpuisto ja Kaakinmaan ruutukaava. Vinjettikuvassa näkyy inventointialueen rajausta ja Kenttä I:n ja II:n rajat.

Kuva 16 @ Voss, Lappeenrannan museot

Viipurin Keskusurheilukenttä Patterinmäellä 1941, Viipurista kotoisin olevan sotilaan takana näkyy sodasta vaurioitunut katsomo, jonka arkkitehtuurissa on samankaltaisuuksia Koulukadun kentän katsomon kanssa.

Kuva 17 @ Kuvaaja tuntematon, Vapriikin kuva-arkistot

Koulukadun kenttää kehitettiin talkootöinä. Kuvassa rakennetaan puista katsomoa kenttien väliin.

Kuva 18 @ Tampereen Tennisseura

Koulukadun kenttä kesällä 1952. Kuvassa näkyy tenniskenttien takainen katsomo ja puuaita sekä Talouskoulun köynnökset. Takana oikealla oleva pelaaja helsinkiläinen Sakari Salo, joka voitti urallaan 127 suomenmestaruutta.

Sotavuosien jälkeen jääkiekon pelaaminen siirtyi Kenttä I:lle. Jääkiekon pelaaminen vaati vaivannäköä kun kenttiä jäädytettiin talvikoovoimin yön tunneille saakka. Vaivannäkö ei kuitenkaan hidastanut lajin suosion kasvua, sillä ihmiset etsivät uusia elämyksiä sotavuosien jälkeen ja urheilun harrastaminen yleistyi. Innostus näkyi myös Koulukadun kentällä harrastaja- ja joukkuemäärien kasvuna.

Vuonna 1945 Kenttä I:lle rakennettiin katsomopaikat 4500 katsojalle ja kenttä ympäröitiin korkealaitaisella kaukalolla (kuva 17). Seuraavana vuonna 1946 kentällä pelattiin ensimmäinen SM-sarjan ottelu, jolloin Ilves voitti Tampereen Palloilijat (Ilves historia). Tämä viimeistään sinetöi Koulukadun kentän merkityksen suomalaisen jääkiekkoilun keskuksena seuraavaksi 20 vuodeksi.

3.3 Kentän huippuvuodet, 1950-1965

Harrastuneisuuden ja jääkiekkomenestyksen kasvaessa tamperelainen jääkiekkoväki alkoi suunnitella tekojään rakentamista Koulukadun kentälle kuullessaan Helsinkiin rakennettavasta tekojääradasta. Tampere ei halunnut jäädä edistyksestä jälkeen samalla tavalla kuin se oli jäänyt jälkeen uimareiden osalta Yrjönkadun uimahallin valmistuttua Helsinkiin. (Isotalo, 2021.)

Vuonna 1955 tamperelaiset tekivät tutustumismatkan Göteborgiin ja perehtyivät siellä uusimpaan tekojääratatekniikkaan. Teknisten asioiden selvittyä Tampereen poliittinen johto kannatti tekojääranketta ja Koulukadun kenttä muutettiin tekojääkentäksi syksyn 1956 aikana. (Isotalo, 2021, Tammerkoski-lehti.) Tekojääkentän lisäksi kentälle rakennettiin konehuone ja katsomo, jossa oli kuuluttamo, kioski, pukuhuoneet ja varasto. Katsomon arkitehtuurissa saatettiin ottaa vaikutteita Viipurin keskusurheilukentän avokatsomosta, jonka muotokieli muistuttaa Koulukadun kentän katsomoa (kuva 16). Yhteys Viipuriin oli syntynyt jo vuonna 1928 kun Viipurin Reipas voitti Tampereen palloilijat Suomen ensimmäisessä SM-kisan välieräottelussa Pyhäjärven jäällä (kuva 14).

Uusi tekojää pidensi harjoitus- ja pelikautta kun jäävarmuus parani. Tämä mahdollisti osaltaan jääkiekkokulttuurin kehittymisen ja urheilulajin vakiintumisen ammattina. Kentällä pelattiin kotimaan joukkueiden välisten kilpailujen lisäksi kansainvälisiä pelejä. Kanadan ja Neuvostoliiton maajoukkueiden vierailut keräsivät katsomoihin jopa yli 10 000 katsojaa.

3.4 Kentän käyttö kesäisin

Koulukadun kentällä I luotiin Suomen jääkiekkoilun historiaa vuosina 1945-1965 kun kentällä pelattiin paikallisia, valtakunnallisia ja kansainvälisiä jääkiekko-otteluita. Kentän merkitys jääkiekkohistorian ensimmäisinä vuosikymmeninä vaikutti siihen, että kenttä I tuli tunnetuksi nimenomaan jääkiekkoilusta. Tämän vuoksi suurin osa arkistokuvista ja kentän kehitysvaiheista liittyvät jääkiekkoiluun ja kenttä I:n muutoksiin.

Kesäajan liikuntamuodoista ja tapahtumista on niukasti kuvia ja tietoa. Tenniksen pelaaminen siirtyi jossakin vaiheessa Kenttä II:ta kenttä I:lle, jossa tennistä pelattiin ainakin 1950-luvun loppuun saakka (Kuva 18). Tenniksen ohella kenttää on saatettu käyttää arkistokuvan 22 mukaan muihin vapaa-ajan tapahtumiin ja palloilulajeihin. Kenttä II:n käytöstä 1920-luvun jälkeen on säilynyt ainoastaan ilmakuvia. Tammerkoski-lehden mukaan Kenttä II:ta käytettiin käsipalloilukenttänä vuonna 1947, tämä kertoo kentän jonkinasteisesta käytöstä.

3.5 Kentän käyttö vuosina 1965-2010

Koulukadun kentän I talviaikainen käyttö muuttui, kun ammattilaisjoukkueet siirtyivät Hakametsän jäähalliin 1965. Koulukadun kentälle jäivät pelaamaan alemmilla sarjatasoilla pelaavat joukkueet (Isotalo, 2021). 1980-luvulla kenttä II:n paikkaa vaihdettiin kun koko kenttäaluetta kehitettiin. Koulukadun kentän eteläpäätyyn rakennettiin huoltorakennus pukuhuoneita, teknisiä tiloja ja kioskia varten. Molemmilla kentillä pelattiin jääkiekkoa talvisin. Kesäisin kentillä pelattiin muita pallopelejä kuten koripalloa (kuva 24).

Kuva 19 @ E.M. Staf, Vapriikin kuva-arkistot

Koulukadun kenttä kevättalvella 1960. Taka-alalla näkyy betonikatsomo. Punainen ympyrä korostaa kuuluttamaa, joka on keskitetty rakennuksen keskelle samalla tapaa kuin Viipurin katsomossa.

Kuva 21 @ Kuvaaja tuntematon, Vapriikin kuva-arkistot

Jääkiekkopomoja Koulukadun kenttä I:llä. Oikella Harry Lindblad, keskellä Bunny Ahearne, vasemmalla apulaiskaupunginjohtaja Veikko Vartola. Taustalla tenniksen pelaaja ja katsomo. Kuva vuodelta 1964.

Kuva 23 @ Veikko Lintinen, Vapriikin kuva-arkistot

Tapparan junioreita talvella 1960.

Kuva 20 @ Veikko Lintinen, Vapriikin kuva-arkistot

Vuonna 1964 Tappara-Lukko otteluun saapui 10 655 katsojaa, tämä oli SM-sarjan virallinen yleisöennätys. Kaudella 1964-1965 Ilveksen korkein katsojakeskiarvo SM-sarjan perussarjassa Koulukadulla oli 2710 katsojaa/ottelu, juuri ennen Hakametsän halliin siirtymistä (Ilves historia).

Kuva 22 @ Jarmo Jansson, Tampere-Seuran arkisto

Sirkusesitys Koulukadun kentällä noin 1960-luvulla.

Kuva 24 @ Työväenmuseo Werstas

1980-luvun arkistokuva, jonka etualalla näkyy kaksi lasta sekä Kenttä I, jonka keskellä on koripallokenttä. Kenttä II:n käyttötarkoituksesta kesäaikaan ei ole varmaa tietoa.

3.6 Kentän käyttö ja suunnitelmat vuosina 2010-2024

Koulukadun kentillä jatkui jääkiekon ja muiden pallolajien pelaaminen samaan tapaan kuin aiemminkin. Vuosina 2013-2014 Koulukadun kenttä kuului Eteläpuiston kaavoitusalueesta järjestettävään kansainvälisen suunnittelukilpailun aluerajaukseen (kuva26). Kilpailun ehdotuksissa kentälle osoitettiin liikuntakäytön lisäksi myös muita toimintoja, mutta jatkosuunnittelussa kentän toiminnot säilytettiin. Alueesta laadittiin myös puistosuunnitelma ja kaavaa valmistettiin suunnittelukilpailun voittaneen ehdotusten pohjalta. Eteläpuiston asuntoalueen suunnittelu keskeytettiin suureen vastustukseen ja Eteläpuiston suunnittelua jatketaan nyt vuonna 2024 viher- ja virkistysalueena.

Vuonna 2015 kansalaiset keräsivät addressin tekojään jäähdytysjärjestelmän uusimiseksi hankintabudjetin puuttuessa. (Koivuniemi.) Saman vuoden elokuulta löytyy piirustuksia uudistetusta konehuoneesta. Vanhan jäähdytysuoneen tilalle rakennettiin uudisrakennus, jotta koulukadun kentällä säilyisi mahdollisuus jääkiekkoilla.

Vuonna 2023 Tampereen kaupunki suunnitteli kentille sääsuoja, jotta Koulukadun kentät voisivat vastata Hervannan jäähallin remontista aiheutuvaan jääpulaan. Ajatus kaatui rakennusvalvonnan ottaessa asiaan kantaa eikä Koulukadun kenttien käyttö-paine siten kasvanut. (Tamperelainen, 2023)

3.7 Käyttö nykypäivänä

Nykyisin Koulukadun kentillä on merkittävä käyttöarvo liikunnan harrastajien kesken. Kenttä II on vapaassa harrastajien käytössä, kun taas kenttä I palvelee liikuntaseurojen jäseniä. Kenttä I:n laidalla on kaupunkilaisten vapaassa käytössä olevat kuntoilulaitteet. Kenttäalue palvelee eri-ikäisiä kaupunkilaisia ympäri vuoden.

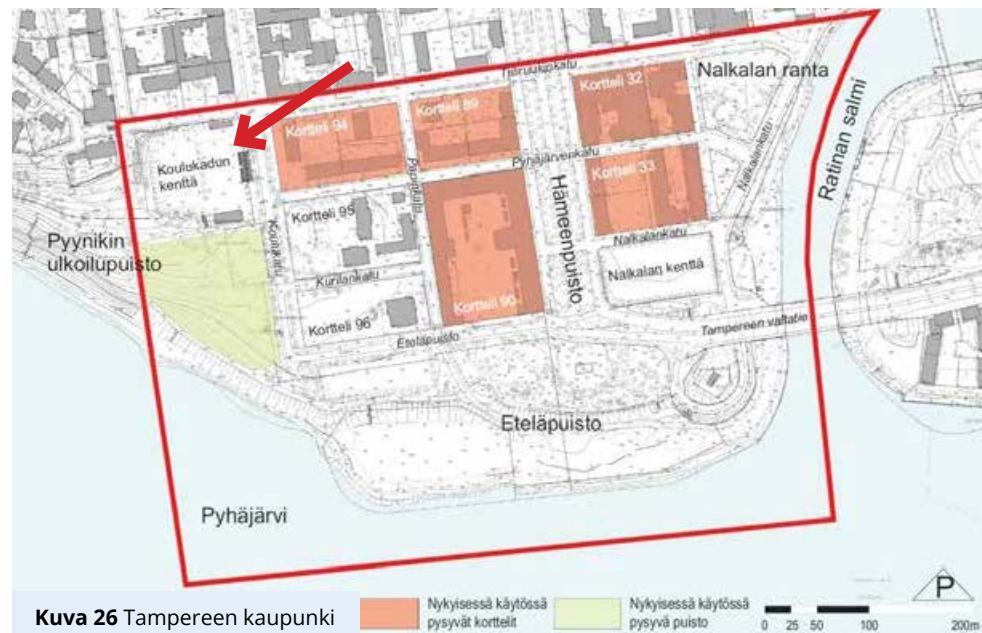
Kuva 25 @, Vapriikin kuva-arkistot

Koulukadun kenttä vuonna 2008

Kuva 27 @ Saarni Säilynoja, Vapriikin kuva-arkistot

Koulukadun kenttä kesällä 2015. Etualan kenttä II:lla pelataan koripalloa ja kenttä I:llä jalkapalloa. Harrastettavien liikuntalajien paikka on vaihdellut kenttien välillä. 2015 Kenttä I:llä pelattiin jalkapalloa, 1980-luvulla päälaji oli koripallo, samoin kuin tänä päivänäkin.

Kuva 26 Tampereen kaupunki

Eteläpuiston ja sen lähialueiden kansainvälinen suunnittelukilpailun rajaus 31.10.2013-28.2.2014. Nuoli osoittaa Koulukadun kentän tonttia.

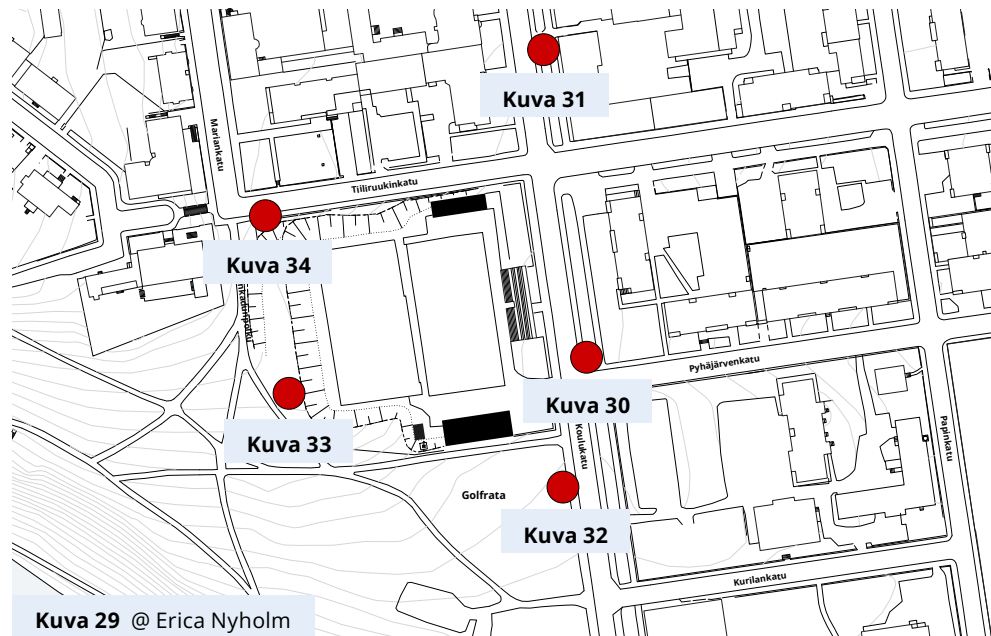

Kuva 28 @ Reetta Tervakangas, Vapriikin kuva-arkistot

Tapparan junioritoimintaa vuonna 2017 Kenttä I:llä.

4.0 Kentän vaiheet piirustuksin ja kuvin

4.1 Koulukadun kentän liittyminen ympäristöön

Kartta, jossa näkyy Koulukadun ympäristössä otettujen kuvien kuvauspaikat.

Kuva 31 @ Erica Nyholm

Näkymä koillisesta kohti Koulukadun kenttää. Koulukadun vasemmalla puolella sijaitsee maakunnallisesti arvokkaat rakennukset Pyynikin Panimo ja oikealla puolella Talouskoulu. Nuoli osoittaa kohti kenttää.

Kuva 33 @ Erica Nyholm

Näkymä luoteesta Mariankadunpolulta kohti Koulukadun kentän huoltorakennusta ja Eteläpuistoa. Nuoli osoittaa kohti koulukadun kenttää.

Kuva 30 @ Erica Nyholm

Koulukadun porteille saavuttaessa on kapea näköyhteys Pyhäjärvelle.

Kuva 32 @ Erica Nyholm

Näkymä kaakosta Eteläpuiston golfradalta kohti Koulukadun kentän huoltorakennusta. Huoltorakennuksen julkisivun graffitit peittävät tiiliseinän. Koulukadun lehmusten oksat laskeutuvat kuvan ylälaidalta.

Kuva 34 @ Erica Nyholm

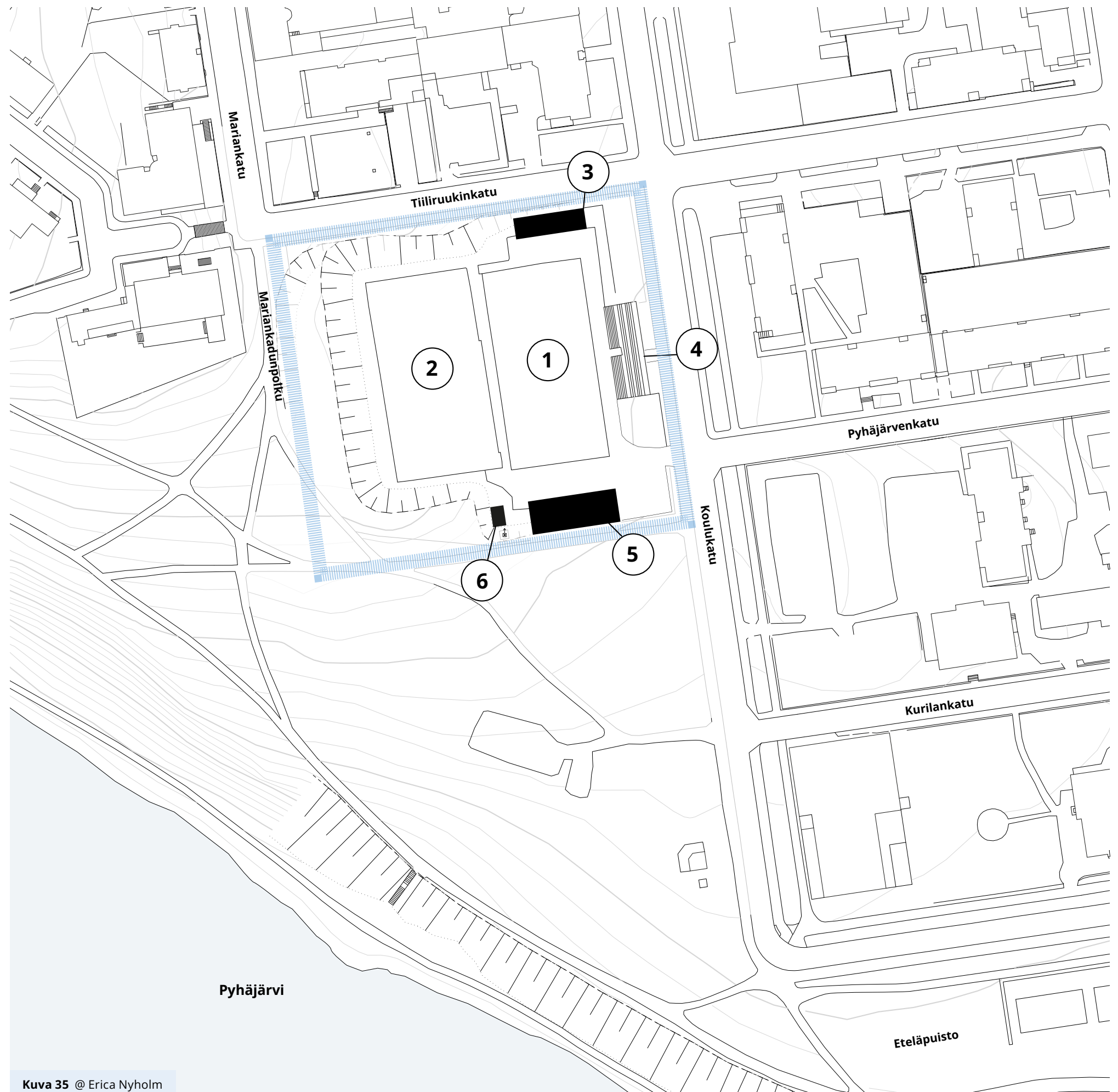
Näkymä lounaasta kohti Koulukadun kenttää. Kuvassa näkyy Tiiliruukinkatu, runsas kasvillisuus, joka estää näkymän Koulukadun kentälle, sekä aitaus, joka suojaa Koulukadun kenttää. Nuolen osoittamassa kohdassa sijaitsee 50-luvulta säilyneet portin pilarit, jotka näkyvät kuvassa 74.

4.2 Inventoitujen kohteiden sijaintikartta

Sijainti kartta esittelee kentän eri osat, joiden vaiheita ja nykytilaa esitetään tässä pääluvussa. Poistuneet rakennukset mainitaan siltä osin kuin ne näkyvät arkistokuvissa.

1. Koulukadun kenttä I (1900-luvun alkupuoli)
2. Koulukadun kenttä II (1900-luvun alkupuoli)
3. Konehuone (1950-luku)
4. Katsomo (1950-luku)
5. Huoltorakennus (1980-luku)
6. Radioasema ja masto (1980-luku)

*Tästä ei ole inventointikorttia rakennuksen yleisyyden vuoksi

Kuva 35 @ Erica Nyholm

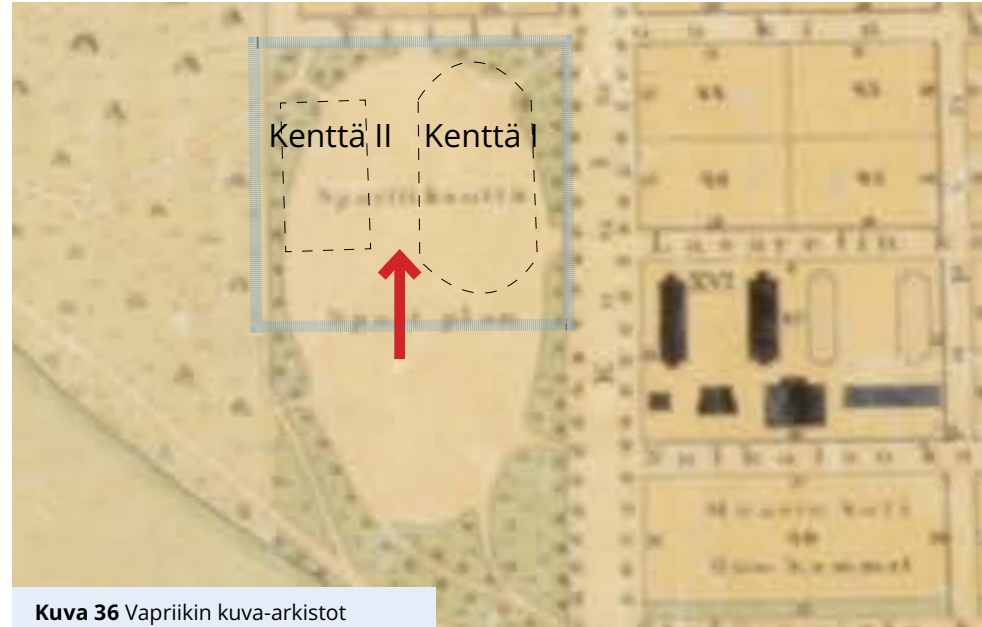
4.3 Koulukadun kenttä

Koulukadun kentän varhaisimmassa asemakaavassa kenttäkoneaisuus esitetään yhtenä yksittäisenä laajana alueena (kuva 36). 1900-1910-luvun arkistokuvien perusteella alue vaikuttaisi kuitenkin käsittävän yhden kentän sijaan kaksi erillistä kenttää. Kenttien tarkemmista rakennusvaiheista ei ole tietoa. Oleellista on kuitenkin se, että kenttiä on erottanut rinne, joka on osa Pyynikinharjua (kuva 39). Tämän vuoksi kentillä on ollut korkeuseroa. Kenttä I sijaitsee ensimmäisissä säilyneissä arkistokuvissa Koulukadun varrella nykyisessä korkotasossa. Kenttä II sen sijaan sijaitsee nykytilaan verrattuna länнемässä Mariankadunpolun varrella Pyynikinharjulla, kenttä I:n yläpuolella.

4.3.1 Kentän varhaisimmat rakenteet 1900-1920-luvulla

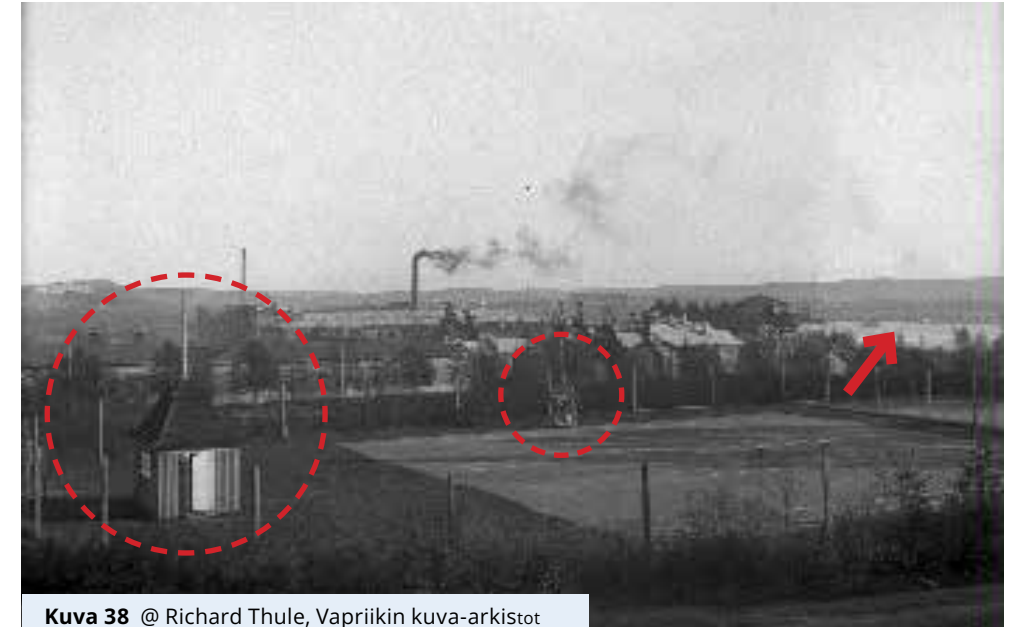
Arkistokuvien perusteella Koulukadun kenttä I:n kohdalla sijaitsi tasainen kenttäalue vuonna 1904 (kuva 37). Kyseinen arkistokuva on kuvattu talvella, joten kentän tarkkoja materiaaleja taikka kookoa ei voida arvioida. Mitä luultavimmin kentän materiaalina on sora, sillä kenttä perustettiin soranotto paikalle (Arkkitehtitoimisto Lasse Kosunen). Kentän ympärillä kohoaa maltillisesti lumipeitteiset vallit, jotka saattavat johtua lumen luonnista taikka soranoton yhteydessä syntyneistä korkeuseroista. Muita kenttään kuuluvia rakenteita ei näy kuvassa lumipeitteen vuoksi. Kuvassa ilmenee visuaalinen yhteys muun muassa Talouskouluun, Pyynikin panimoon, lähialueen tehtaiden piippuihin ja Koulukadun silloisiin puutaloihin.

Varhaisin kuva kenttä II:sta ajoittuu 1913-1919 luvulle. Kuvassa 38 näkyy kaksi rinnakkaista tenniskenttää, joita rajaa aitaus. Aitauksen ulkopuolella on suhteellisen matalaa kasvillisuutta. Aitauksen sisäpuolella sen sijaan erottuu kenttäalue, joka koostuu kahdesta kenttämateriaalista. Kentän vaaleampi materiaali on todennäköisesti hiekkaa tai soraa, sillä tennistä pelattiin vielä 1800-1900-lu-

Kuva 36 Vapriikin kuva-arkistot

Lambert Pettersonin asemaakaan mustat katkoviivat osoittavat Kenttä I:n ja II:n aluerajaukset vuoden 1946 ilmakuvan mukaan. Punainen nuoli osoittaa Pyynikin harjun rinnettä, joka erottaa kentät toisistaan. Sininen kehys on inventointialueen raja.

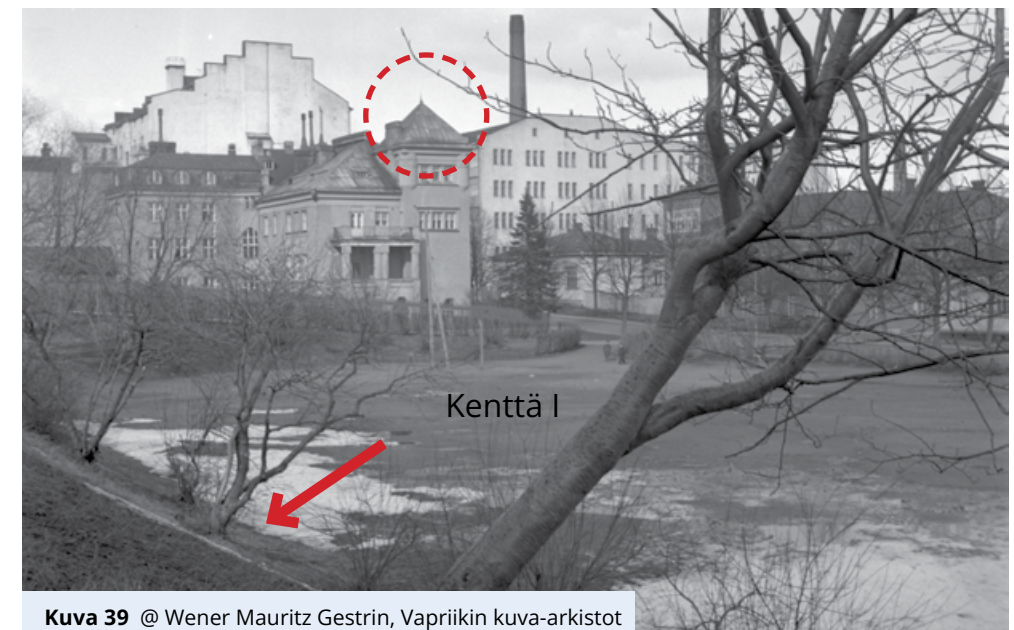
Kuva 38 @ Richard Thule, Vapriikin kuva-arkistot

Kenttä II 1910-luvulla, joko heti kentän perustamisvuonna 1913 tai kunnostusvuonna 1919. Kuvan vasemmalla laidalla näkyy pieni puurakennus, jonka tarkemmasta käyttötarkoituksesta ei ole tietoa. Nuoli osoittaa kohti Pyhäjärveä.

Kuva 37 @ Mikko Lehtomäki, Vapriikin kuva-arkistot

Koulukadun kenttä noin vuonna 1905. Nuoli osoittaa Talouskouluun. Talouskoulun oikealla puolella näkyy Pyynikin Panimo.

Kuva 39 @ Wener Mauritz Gestrin, Vapriikin kuva-arkistot

Koulukadun alempi kenttä I 1930-40-luvulla. Tästä kentästä tuli Koulukadun kentän pääkenttä, jota kehitettiin vuosien saatossa jääkiekkouilua varten. Talouskoulun torniosan katto on ympyröity katkoviivalla ja nuoli osoittaa kenttien välin jäävään rinteeseen.

vun vaihteessa kovilla pintamateriaaleilla kuten kivi- tai puupinnoilla (International Tennis Federation). Kuvan tummempi materiaali sen sijaan voisi viitata nurmikkoon, sillä sen tummuusaste on sama kuin muussa kasvillisuudessa. Kenttien koko on mahdollisesti noudattanut tenniskenttien nykyisiä standardeja (pituus 23,77m ja leveys 8.23/10.97m). Tenniskenttiä oli yhteensä kolme (Tampereen tennisseura).

Kentän pohjoisreunalla sijaitsee pieni mansardikattoinen rakennus, jonka katto on tumma, ovet ja ikkunat vaaleasävyisiä ja muut seinäpinnat keskisävyisiä. Materiaali on todennäköisesti puuta. Katon korkeimmalta kohdalta kohoaa pitkäkökötolppa. Pienen rakennuksen lisäksi kuvassa on havaittavissa tikkaita muistuttava puurakennelma, joka on saattanut olla pisteiden laskenta ja tuomarikäytös. Kentältä on visuaalinen yhteys sekä 1890-luvulla rakennettuun Koulukadun bulevardin puuriviin ja puutaloihin että Pyhäjärveen. Maisema on suhteellisen avointa ja horisontista nousee tehtaiden piiput.

4.3.2 1930-luvun toimenpiteet

1930-luvun arkistokuvien 40 ja 41 perusteella kenttän II:n kesäaikaiset rakenteet ja käyttötarkoitus näyttää säilyneen samana. Vuonna 1935 Koulukadun kenttää II kehitettiin jääkiekkokentäksi varten. Kentälle perustettiin täysikokoinen jääkiekkokenttä, joka oli aikansa edistynein jääkiekkokenttä Suomessa (Ilves). Kentän mitat saattoivat noudattaa nykystandardeja. Kentän pituus 56-61m ja leveys 26-30m (wikipedia). Jääkiekkokentän perustaminen edellytti kentän jäädyttämistä ja kenttä saatettiin ympäröidä matalalla reunalla (wikipedia). Näistä vaiheista ei ole arkistokuvaa.

Arkistokuvan 41 perusteella kenttä I:llä pelattiin kesäaikaan muun muassa pesäpalloa. Pesäpallon vaikutuksesta kentän rakenteisiin ei ole merkkejä, mutta voidaan todeta, että kentän pohjoislaidalla sijaitsee pensasrivi.

4.3.3 1940-luvun toimenpiteet

Arkistokuvan 42 perusteella jääkiekon pelaaminen siirtyi Kenttä I:lle 1940-luvulla. Kenttä I:n yhteyteen rakennettiin varhaisimpia katettuja rakenteita: vaihtopenkki ja sen takana sijaitseva lipunmyynti ja mahdollinen varasto taikka huoltorakennus. Muutokset näkyvät myös vuoden 1946 ilmakuvasa. Lisäksi kuvassa erottuu kentän eteläpäädyssä sijaitseva pieni siirrettävä katsomo ja kenttää ympäröivät puiset kaukalotolpat. Kuva saattaa olla tilannekuva vuoden 1945 kieppeiltä, jolloin kentälle rakennettiin korkealaitainen kiekkokaukalo ja puurakenteinen katsomo 4500 ihmiselle.

Isolla puurakenteisella katsomolla tarkoitetaan katsomoa, joka rakennettiin Pyynikinharjun rinteeseen kenttien I:n ja II:n väliin. Katsomossa on noin kymmenen istuin- tai seisomatasoa ja se on lähes yhtä leveä kuin jääkiekkokaukalon pisin laita. Katsomorakenne näkyy vuoden 1940-luvun arkistokuvassa 43, jossa hahmottuu uusittu kenttäkokonaisuus. Täysikorkea kiekkokaukalo kiertää koko jääkiekkokentän. Kaukalon laitojen materiaalina käytettiin pystylaudoitettua puuta. Kaukalon toteutus näkyy kuvassa 46. Laidan korkeus saattoi noudattaa nykymittoja (1,02-1,22m). Maalipäädyissä ja katsomon takana sijaitsee suojaverkot. Koulukadun puoleisella kentän laidalla sijaitsee vaihtopenkki.

Kenttä I:stä kehitettiin myös valaistuksen osalta. Kenttä I:n valaistus asennettiin mahdollisesti vuoden 1946 tienoilla (arkistokuvat 44 ja 45). Lisäksi kenttä I:tä kehitettiin tenniskäyttöä varten vuosina 1945-49 kun kaupunki korjasi tenniskenttiä (Saarinen).

Kuvan 47 perusteella Kenttä II:n rakenteissa ei näy muutoksia 1930-luvun tilanteeseen nähden.

Kuva 40 @ Atelier Laurent, Vapriikin kuva-arkistot

Koulukadun vanhat tenniskentät 1930-luvulla. Alun perin paikalla on ollut Tampereen Tennisseuran tenniskenttiä. Kuvassa näkyvä kenttä on läntisempi kenttä II, joka on kuvien perusteella korkeammalla tasanteella. Talouskoulun torniosan katto on ympyröity katkoviivalla. Tenniskentän pienestä rakennuksesta ei ole säilyneitä piirustuksia. Voisiko rakennus olla tennistä harrastaneen kaupunginarkkitehti Bertel Strömmerin piirtämä.

Kuva 41 @ Kuvaaja tuntematon, Vapriikin kuva-arkistot

Pesäpallo-ottelu koulukadun kentällä 1928. Taka-alalla näkyvät bulevardin puistopuut ja Pyynikin Panimo.

Kuva 42 @ Kuvaaja tuntematon, Vapriikin kuva-arkistot

Kuvan vasemmassa reunassa erottuu kentän laidalla pienehkö katos, jonka takana erottuu lipunmyynti ja varaston kaltainen rakennus. Kuvan oikealla laidalla näkyy katsomorakenne ja tikkaat. Kentän itäpuolella näkyy vanhat puutalot ja leikatut katupuut 1940-luvulla.

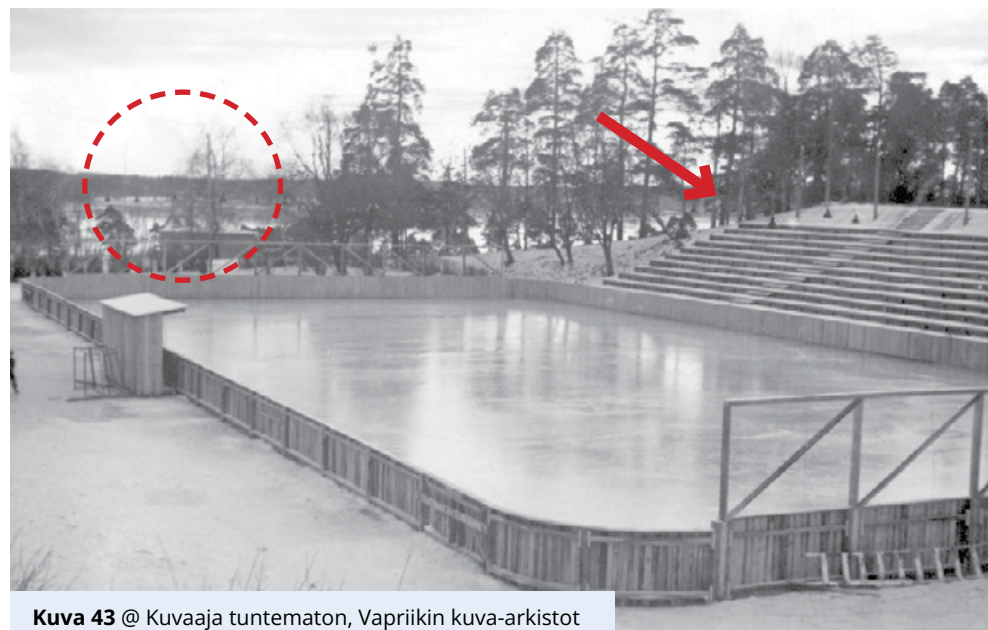
Kuva 44 @ Terävä, Vapriikin kuva-arkistot

Ruotsin maajoukkue harjoittelemassa Koulukadun kentällä 1946. Taka-alalla näkyy Pyynikinlinna ja suojaverkkojen tolpat. Kentän valaisimet on ympyröity.

Kuva 46 @ Veikko kanninen, Vapriikin kuva-arkistot

Ilveksen maalivahti Juhani Linkosuo 1947 Soppakopan päädyssä. Lähikuvasa näkyy jääkiekkokentän materiaalit.

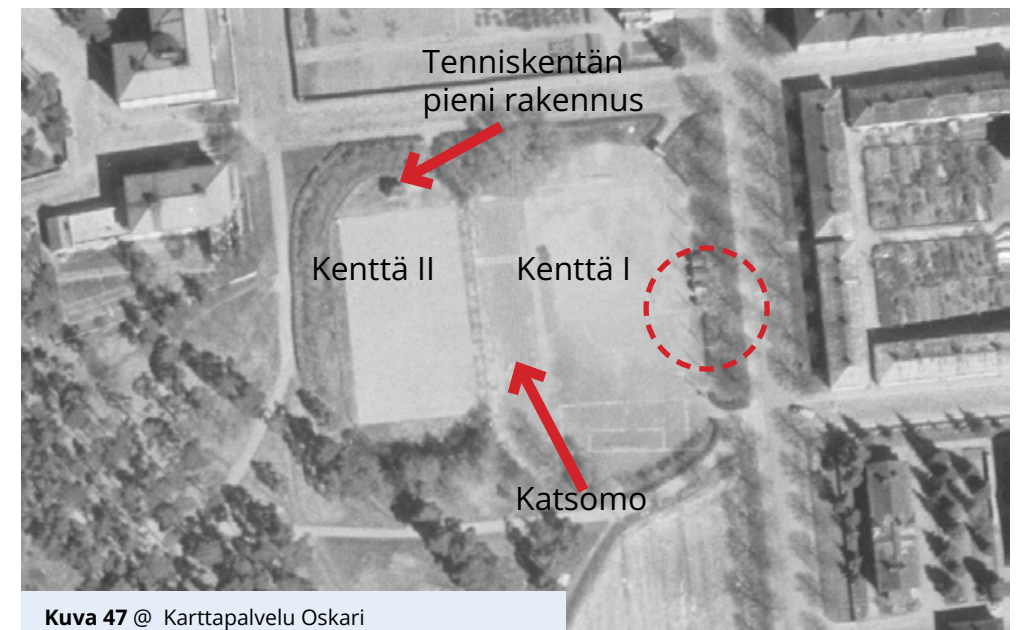
Kuva 43 @ Kuvaaja tuntematon, Vapriikin kuva-arkistot

Kenttä I:n kokonaisuus 1940-luvulla täysikorkuisen kaukalon ja katsomon valmistuttua. Kentältä näyttäisi olevan visuaalinen yhteys Pyhäjärvelle. Punainen nuoli osoittaa kenttää ympäröivää suojaverkkoon. Katsomo on rakennettu Pyyniknharjun rinteeseen. Talvisin katsomosta on näköyhteys Pyhäjärvelle.

Kuva 45 @ Veikko Kanninen, Vapriikin kuva-arkistot

1947 arkistokuvassa näkyy kentän valaistus. Katsomon takana erottuu suojaverkko.

Kuva 47 @ Karttapalvelu Oskari

Ensimmäinen ilmakeku on vuodelta 1946. Siinä erottuu kenttien koko suhteessa toisiinsa. kentän talviaikaisia rakenteita ei ilmene kuvassa. Koulukadun puoleisella laidalla näyttää sijaitsevan kolme rakennusta. Nämä oletettavasti näkyvät arkistokuvassa 42.

4.3.4 1950-luvun toimenpiteet

1950-luvun suurimmat muutokset toteutettiin vuosina 1955-58 kun Kenttä I:lle rakennettiin tekojääkenttä, konehuone, joka jäädutti kenttää ja katsomorakennus pukuhuoneineen. Tekojää rakennettiin galvanoidusta putkistosta, joka jäädutti kenttää. Putkistoissa kiertävä vesi saatiin Pyynikin panimosta Tiiliruukintien alitse. Tekojään rakennusvaiheesta löytyvän arkistokuvan 49 perusteella konehuone rakennettiin ennen putkiston asentamista.

Saman vuosikymmenen loppupuolella laajennettiin kenttä I:n katsomorakenteita, jotka näkyvät kuvassa 01. Kuvan perusteella kaukaloiden laidat on teipattu mainoksilla. Kenttää kiertää laajat katsomoalueet kentän itä-, länsi- ja pohjoislaidalla. Kentän maalipäätyihin on asennettu suojaverkko yleisön suojaksi. Kuvan taka-alalla näkyy kentän ja kadun välinen korkea puuaita.

Kenttä I:tä kehitettiin myös kesäaikaan. Vuoden 1953 arkistokuvassa 51 näkyy tenniskenttiä verkkoaitoiteen. Kuvan oikeassa alalaidassa on pieni rakennus, jonka käytöstä ei ole tietoa. Kuvassa näkyy kasvillisuutta, joka ympäröi kenttää I:tä ja tenniskentät, joiden pintamateriaalina on luultavasti nurmikko.

Kenttä I:n tenniskentät näkyvät myös arkistokuvassa 53 ja vuoden 1956 ilmakuvassa. Ilmakuvan perusteella Kenttä I:llä on neljä tenniskenttää, joita kehitettiin vuonna 1958. Kenttä II:sta on poistunut tenniskentän pieni rakennus ja kenttä näyttää muuttuneen vuoden 1946 ilmakuvan jälkeen. Vuoden 1956 ilmakuvassa Kenttä II koostuu yhden laajemman ja vaaleamman kentän sijaan kahdesta erillisestä kentästä, joiden pintana saattaa olla nurmi. Talviaikana Kenttä II:lle jäädytettiin pieni kenttäalue jääkiekkoilijoita varten (Tammerkoscikilehti 1955).

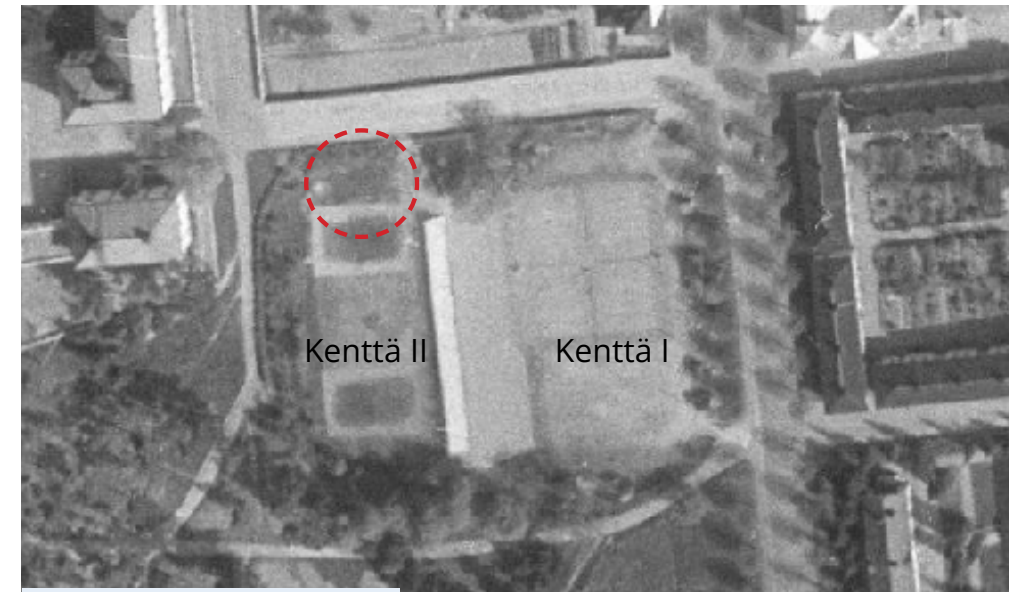
Kuva 48 @ Kuvaaja tuntematon, Vapriikin kuva-arkistot

1950 vuoden taitokilpailukuvan mukaan Kenttä I:n katsomorakenteita on laajennettu kentän itäiselle laidalle (nuoli), mitä luultavimmin 1940-luvun loppupuolella. Samalla kaukalon sisälaidat on pinnoitettu ja maalattu valkoisiksi.

Kuva 49 @ Kuvaaja tuntematon Vapriikin kuva-arkistot

Suomen ensimmäisen tekojään rakennusvaiheesta kuva. Virvoitusjuomatehdas Pyynikki Oyn kylmälaitteet huolehtivat kentän jäädtyksestä. Punainen nuoli osoittaa alkuperäiseen konehuoneeseen. Kuva on vuodelta 1956.

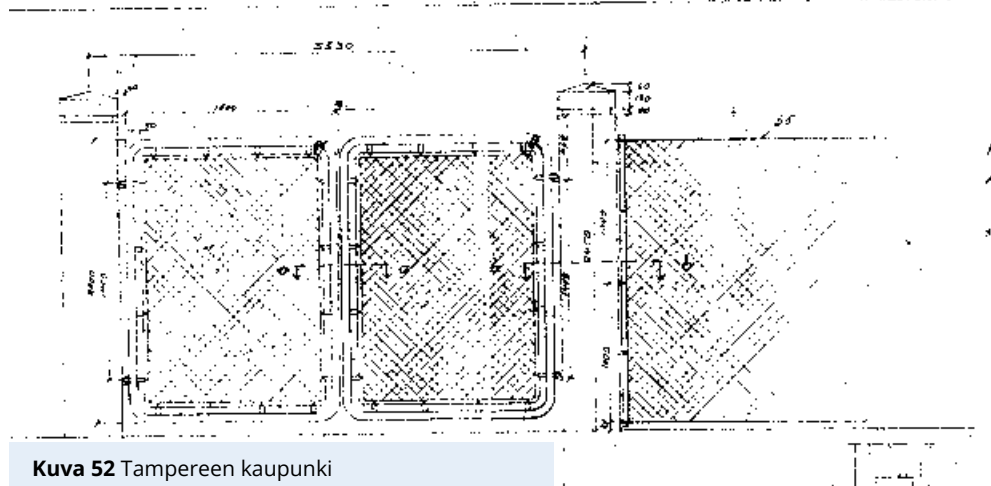
Kuva 50 Karttapavelu Oskari

Vuoden 1956 ilmakuvassa näkyy Kenttä II:n rakennuksen poistuminen (ympyrä) ja molempien kenttien pintamateriaali on muuttunut vuoden 1947 ilmakuvasta. Kenttä I:n kenttäjako ja koko viittaa kenttien tenniskäyttöön. Huom. ilmakuvassa ei näy uutta katsomoa ja konehuonetta. Toteutus on tapahtunut mahdollisesti ilmakuvauksen jälkeen.

Kuva 51 @ Teuvo Mäkinen, Vapriikin kuva-arkistot

Vuoden 1953 kuvassa näkyy Kenttä I:n tenniskentät. Kuvan oikeassa alakulmassa näkyy pieni rakennus, jonka käytöstä ei ole tietoa. Kuva on mahdollisesti kuvattu rinteen yläpuolelta lounaiskulmasta, jonka vuoksi läntistä katsomoa ei erota kuvassa.

Kuva 52 Tampereen kaupunki

1950-luvun Verkkopallokentän portti on 2m korkea ja 3m leveä. Kokoportteja on suunnitelman mukaan ehdotettu kentälle rakennettavaksi 3kpl ja puolikkaita 1kpl. Suunnitelma on vuodelta 1950-luvulta. Ajatus panssariverkkoaidasta on ollut vireillä jo vuonna 1947 (Tammerkoski-lehti).

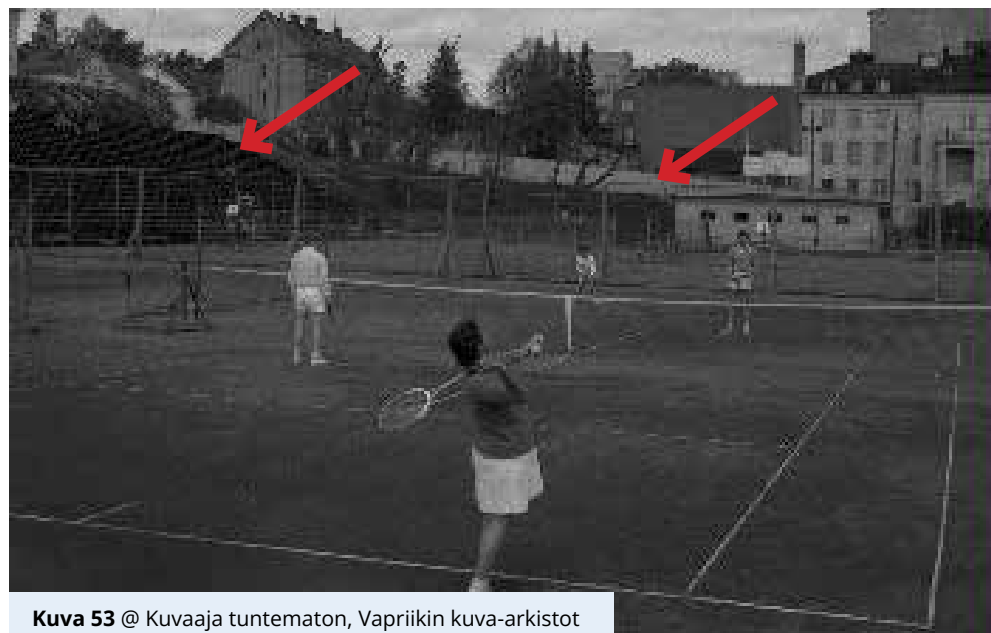
Kuva 54 @ Lintinen Veikko, Vapriikin kuva-arkistot

Tekojää ja riittävä valaistus tarjosivat sääoloista riippumattomat harjoittelu- ja pelimahdollisuudet. Punaiset nuolet osoittavat mainosten sijoittelupaikkoja ja kentän puuaitaa. Katsomon pohjoispuolella on puita, jotka poistettiin vuosikymmenen lopulla. Kuva vuodelta 1960.

Kuva 56 Karttapavelu Oskari

Ilmakuva vuodelta 1966 on epätarkka. Kuvassa näkyy 1950-luvun uusi katso-mo Kenttä I:n itäpuolella. Nuoli osoittaa Kenttä II:n muutoksiin, joista ei ole tarkempaa tietoa.

Kuva 53 @ Kuvaaja tuntematon, Vapriikin kuva-arkistot

Koulukadun kentät eli "Talousskoulun" tenniskäytössä kesällä 1959. Kentät muutettiin massakentiksi vuonna 1958. Vasempi punainen nuoli osoittaa katsomorakenteita ja oikea punainen nuoli vaaleaa puuaitaa, joka suojaa ohikulkijoita pallo- ja kiekkopeleiltä.

Kuva 55 @ Veikko Lintinen, Vapriikin kuva-arkistot

Tapparan jääkiekkoilijoita ryhmäkuvassa 1963. Kuvassa näkyy katsomorakenteiden laajuus. Kentän eteläpäädyssä on saattanut olla katsomorakenteita, mutta tästä ei löydy arkistokuvia.

Kuva 57 Karttapavelu Oskari

Kenttien välistä poistetuttujen vanhojen puiden sijainti on ympyröity vuoden 1974 ilmakuvaan. Kenttä I:n keskellä saattaa sijaita koripallokenttä 1980-luvun arkistokuvien tapaan. Kenttä II:ssä ei muutoksia 1960-luvun ilmakuvaan verrattuna.

4.3.5 1960-luvun toimenpiteet

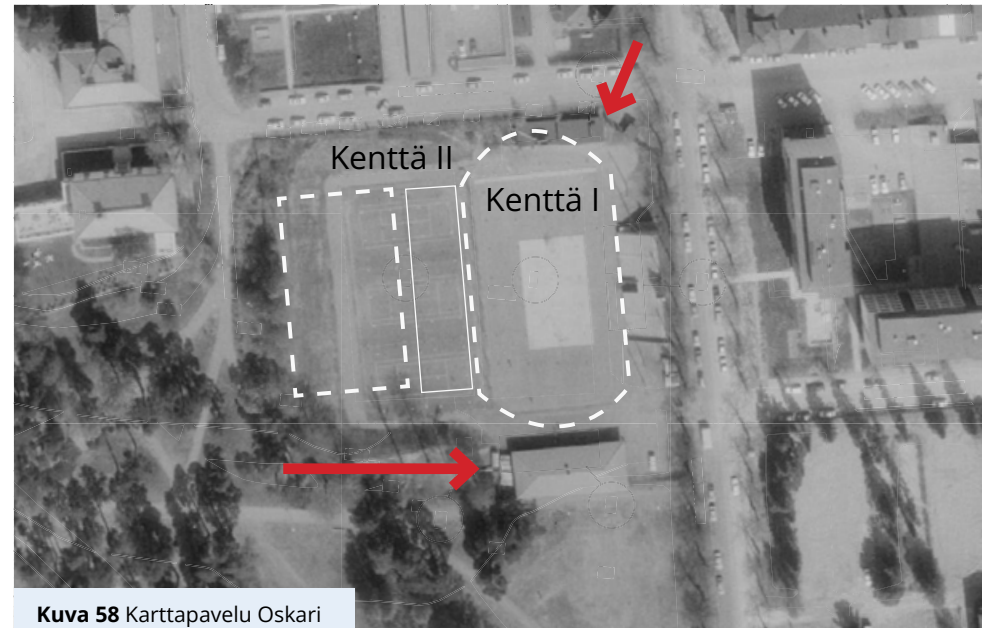
Vuoden 1966 ilmakuvan (kuva 56) perusteella kenttä II:n rakenne on muuttunut. Kentästä ei erotu tennikseen soveltuvaa pelikenttä. Kenttäalue on pääosin tummahkoa, joka viittaa kasvillisuuteen. Paikoin on vaaleampia suorakaiteen muotoisia kohtia, joista ei ole tietoa. Viitteitä tenniksen pelaamisesta kenttä I:ssä tai II:ssä ei ole. Tietoa kenttä I:n toimenpiteistä ei ole. Kenttä I:n luoteiskulman vanhat puut on poistettu 1960-1966 välisenä aikana. Puut näkyvät vielä 1960-luvulla otetussa kuvassa numero 55.

4.3.6 1970-1980-luvun toimenpiteet

Vuosien 1974 ja 1987 ilmakuvien perusteella suurin muutos koskee puurakenteisten katsomoiden purkua, kenttä II:n siirtoa kenttä I:n viereen ja huoltorakennuksen rakentamista kentän eteläpäätyyn. Uudistetussa Kenttä II:ssä on kolme tenniskenttää kesäisin ja talvisin jääkiekkokaukalo (kuva 58). Konehuone näyttää laajentuneen itäiseltä reunalta. Kenttä I:n jäähdytysputket näkyvät kesäaikana. Keskellä Kenttä I:tä on koripallokenttä. Kenttäalueen laidalle rakennettiin radioasema ja masto vuosikymmenen loppupuolella. Kenttä I ja II näyttävät saman kokoisilta.

4.3.7 1990-luvun toimenpiteet

1999 vuoden ilmakuvan (kuva 62) perusteella Kenttä II:n ympärillä on reunat, jotka ovat todennäköisesti jääkiekkokaukalon laidat. Kaukalon sisällä näkyy tenniskenttien rajat. Pintamateriaali on saattanut olla nurmea. Kenttä I:n muutoksista ja pintamateriaaleista ei ole tietoa.

Kuva 58 Karttapavelu Oskari

Vuoden 1987 ilmakuvaan on tuotu vuoden 1946 ilmakuvasta kenttien ja katsomon sijainnit. Iso punainen nuoli osoittaa uutta huoltorakennusta ja pieni nuoli konehuoneen laajennusta. Kenttä II:n tenniskenttien pintamateriaali on todennäköisesti nurmea. Sen ympärillä on soraa.

Kuva 60 @ Työväenmuseo Werstas

1980-luvun arkistokuvassa näkyy Kenttä II:n uusi sijainti suhteessa Pyynikin harjuun. kenttä II:n läntinen reuna rajautuu Pyynikinharjuun. Korkeusero on noin seitsemän metriä.

Kuva 61 @ Työväenmuseo Werstas

Arkistokuvan 1986 perusteella jäähdytysputket ovat näkyneet kesäaikana. Kentän keskellä on sijainnut koripallokenttä. Bulevardin puut näyttävät muodostavan visuaalisen esteen Pyynikin panimolle.

Kuva 62 Karttapavelu Oskari

Ilmakuvassa 1999 erottuu edelleen tenniskenttien rajat. Molempien kenttien pintamateriaaleja on vaikea arvioida.

4.3.8 2000-luvun toimenpiteet

Vuonna 2007 toteutettiin viheralueiden toimenpiteitä Tiiliruukinkadun varrella ja kentän länsipuolella sijaitsevassa rinteessä yläosassa Tiiliruukinkadun yläpäässä. Myös nykyinen teräsverkkoaita on uusittu muutamassa erässä 2000-luvulla.

4.3.9 2010-luvun toimenpiteet

Vuoden 2013 arkistokuvan 64 perusteella molempien kenttien ympärillä on jääkiekkolaidat talviaikaan. Kesällä Kenttä I:n pinta on tekonurmi ja Kenttä II:n pinta asfaltti (kuva 65). Kenttä II:lla sijaitsee koripallokorit.

Vuoden 2016 Konehuonerakennuksen ympäristön viheralueen hoitotoimenpiteet sisälsivät kantojen ja vanhojen pensaiden poistoa, uuden kasvualustan perustamista männynkuorikatteella, männyn oksien karsintaa, ja murskeen levitystä Konehuoneen taakse. Samana tai edeltävänä vuonna perustettiin Katsomon pohjoispäätyyn ulkokuntosali.

4.3.10 2020-luvun toimenpiteet

Sekä Kenttä I:n ja II:n pintamateriaalina on asfaltti vuoden 2022 ilmakuvan perusteella (kuva 65). Kenttä I:n pinnalla on uutena muutoksena koripallokentän rajat. Vuonna 2022 valaistus uusittiin kokonaisuudessaan. Kuvan 66 mukaan valaisinpylväät sijoitettiin uuteen paikkaan. Uudet valaisinpylväät ovat kooltaan suurempia kuin edeltävät.

Kuva 63 @ Katri tuomisto, Vapriikin kuva-arkistot

Koulukadun kenttä harrastekäytössä 2013.

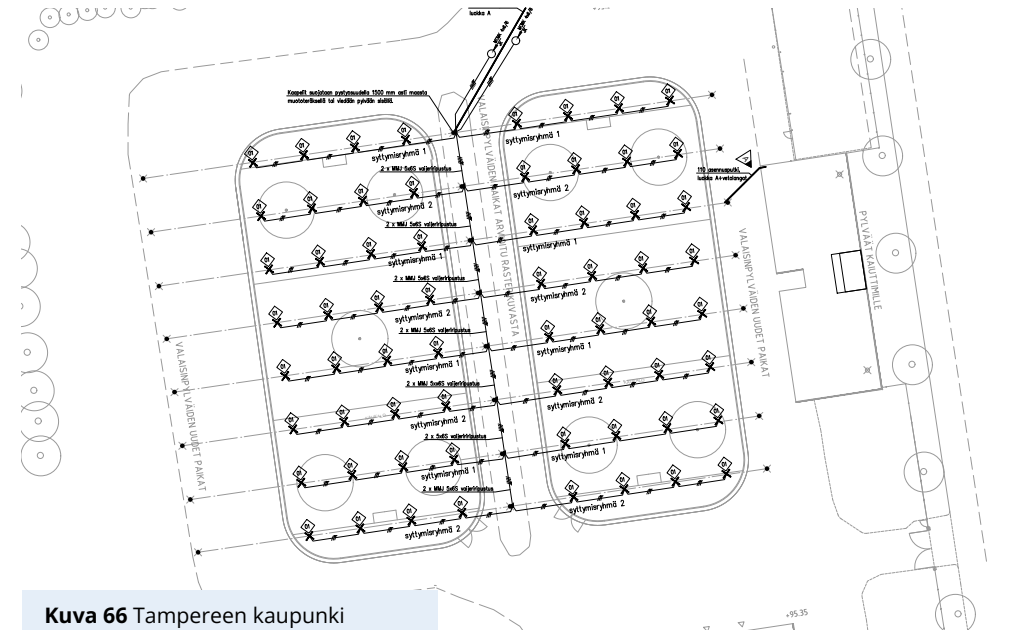
Kuva 65 Karttapalvelu Oskari

Ilmakuva vuodelta 2022. Kentän eteläpuolella erottuu minigolfrata.

Kuva 64 @ Saarni Säilynoja, Vapriikin kuva-arkistot

Koulukadun kentän pinnat vuonna 2015. Kenttä I:n pinta on tekonurmea ja Kenttä II:n asfalttia. Kenttiä ympäröi nurmi. Taka-alalla näkyy Koulukadun bulevardin puut. Nuoli osoittaa Pyynikin panimoon. Kuvan oikeassa laidassa näkyy Pyynikin harjun rinnettä, joka on muodostunut kun Kenttä II on siirretty Kenttä I:n rinnalle.

Kuva 66 Tampereen kaupunki

Valaistus uusittiin kokonaisuudessaan vuonna 2022. Toimenpiteen yhteydessä Kenttä II:lle lisättiin valaistus. Muutama vanha valaisinkupu on tallessa Nekalassa Liikuntayksikön varastolla. Suunnitelma on vuodelta 2021.

Kuva 67 @Erica Nyholm

4.3.11 Inventointikortti

Perustiedot

Osoite Koulukatu 20, Tampere

Omistaja Tampereen kaupunki. Tampereen tilapalvelut Oy huolehtii rakennusten kunnossapidosta. Kenttien käytöstä ja kunnossapidosta vastaa Liikunnan ja nuorison palveluryhmä.

Nykyinen käyttö Liikuntakäyttö

Alkuperäinen käyttö Liikuntakäyttö

Suunnittelija Lambert Petterson

Valmistumisvuosi 1900-luvun alku

Tontin pinta-ala noin 500m²

Perusta Sorakenttä, perustettu Pyynikinharjun laidalle

Materialit alkuperäinen valaistus, kenttäalueen pintamateriaalit: nurmi, asfaltti ja sora, metalliaitaus

Kentän toimenpiteet

1900-luvun alku kaksi kenttää (I & II), jotka ovat sora- ja nurmipeitteisiä. Kenttä II toimii tenniskenttänä.

1935 Kenttä I: täysikokoinen jääkiekkokenttä, kentän ympärillä matalat reunat. Kenttää jäädytetään talvisin.

1945 Kenttä I: Pohjoiseteläsuuntainen pitkä puukatsomo 4500 ihmiselle, korkealaitainen kiekkokaukalo, suojaverkot maalin ja katsomon läheisyydessä.

1946-1960 Kenttä I: katsomorakenteiden laajennus.

1946 Kenttä I:n valaistus.

1955-1956 Kenttä I, Suomen ensimmäinen tekojääkenttä. Betonikatsomon, konehuoneen ja tekojään rakentaminen. Kenttä I: llä pelataan tennistä kesäisin.

1950-luvun loppu Kenttä I mainokset katsomoiden laidalla.

1970-luku puurakenteisten katsomoiden purku, Kenttä II siirretään Kenttä I:n viereen, huoltorakennuksen rakentaminen, konehuoneen laajennus.

1980-luku Radioaseman ja maston rakennus.

2000-luku teräsverkkoaidan uusinta muutamassa erässä.

2007 Viheralueiden kehitys.

2014-2015 ulkokuntosalin perustaminen Katsomon pohjoispäättyyn.

2022 Valaistuksen uusiminen.

Säilymisedellytykset

Koulukadun kentillä on hyvät säilymisedellytykset, eikä näköpiirissä ole tekijöitä, jotka uhkaisivat sen säilymistä pitkälle tulevaisuuteen.

Ominaispiirteet ja arvot

Koulukadun kentän tekojää on Suomen ensimmäinen tekojääkenttä. Tekojääkentällä oli merkittävä rooli suomalaisen jääkiekkokulttuurin syntyyn ja kehittymiseen 1900-luvun puolivälissä.

Kenttäalue on edustava esimerkki keskusta-alueen ruutukavarakenteeseen kytkeytyvästä urheilukentästä, jossa liikunta- ja urheilutoiminta on jatkunut yli 100 vuotta. Lisäksi kenttäalueen sijoittuminen viherverkoston ja koulujen yhteyteen ilmentää aikansa kaupunkisuunnittelun arvoja.

Eri aikoina rakentunut kenttäympäristö ei kuitenkaan edusta voimakkaasti minkään yksittäisen aikakauden rakentamista-paa. Urheilukäyttö kahtena ulkokenttänä on säilynyt, vaikka kenttien materiaalit ja koko on muuttunut vuosikymmenien aikana. Kenttä I:n valaisimien ripustustavalla on kulttuurihistoriallista arvoa, vaikka niiden osat ovatkin uusittu 2000-luvulla.

Kasvillisuuden umpeenkasvu on sulkenut näkymät kenttäalueelta muuhun kaupunkirakenteeseen ja Pyhäjärvelle. Vuorostaan kenttää ympäröivän rakennuskannan muutokset ovat vaikuttaneet kentältä avautuvaan kaupunkinäkömään ja sen muutoksiin.

Kuva 68 @ Erica Nyholm

Kuva kenttä I:n kaakkoiskulmasta.

Kuva 70 @ Erica Nyholm

Kuvassa näkyy Kenttä I:n koripallotelineet ja kentän valaisimet. Yhdellä valaisinrivillä on neljä valaisinta. Kuvan taka-alalla näkyy radiomasto ja -asema sekä huoltorakennus ja Pyynikinharjun rinnettä.

Kuva 72 @ Erica Nyholm

Kenttä I koripalloilijan käytössä. Nuoli osoittaa Pyynikinlinnaan, joka erottuu puiden lomasta.

Kuva 69 @ Erica Nyholm

Kenttä I kuvattuna koilliskulmasta. Kuvan etualalla erottuu valaisinpylväät. Yhdellä kentän laidalla on kahdeksan valaisinpylvästä. Nuoli osoittaa pylväiden väliin sijoittuvaan suojaverkkoon. Kaukalon laitoja peittää graffitipiirroksia.

Kuva 71 @ Erica Nyholm

Kenttä I kuvattuna katsomosta. Kuvassa näkyy kentän vettä imevä asfaltti. Kentän pinta on pehmeämpi ja iskua vaimentava. Kentän ja katsomon välissä näkyy kentän muita irtokalusteita kuten penkkejä.

Kuva 73 @ Erica Nyholm

Kenttä I ja II kuvattuna katsomosta.

Kuva 74 @ Erica Nyholm

Koulukadun kentän aitaus Tiiliruukinkadun ylämäellä. Aitauksessa on vanha portti, joka on saattanut olla käytössä aikana, jolloin kenttä I:n ja II:n välissä sijaitsi katsomo. Portin pylväiden muoto on sama kuin 1950-luvun portissa. Katso kuva 52.

Kuva 76 @ Erica Nyholm

Nykyinen pääportti Koulukadun ja Pyhäjärvenkadun risteyksessä. Portin leveyttä on saatettu muuttaa vuosien aikana.

Kuva 78 @ Erica Nyholm

Kenttä II kuvattuna kentän eteläpäädyssä. Kentällä on kaksi koripallokenttää Kenttä I:n tapaan. Kuvassa näkyy hyvin valaisimet, jotka ripustettiin Kenttälle vuonna 2022.

Kuva 75 @ Erica Nyholm

Kenttä I kuvattuna Pyynikinharjun rinteeltä. Rinteen kasvillisuutta hoito-leikataan kerran kesässä, muuta nurmikko leikataan tarvittaessa. Takana erottuu Klingendahlin piippu (1897), joka on ollut osa Koulukadun kentän maisemaa alusta lähtien.

Kuva 77 @ Erica Nyholm

Kenttä II:n irtokalusteita kaukalon ulkopuolella.

Kuva 79 @ Erica Nyholm

Näkymä kenttä II:n sisäpuolella. Taka-alalla erottuu kulttuurihistoriallisesti merkittävät Talouskoulu (keltainen rakennus) ja Pyynikin panimo (tiilirakennus).

4.4 Konehuone

Konehuone rakennettiin hieman ennen tekojääkentän perustamista 1956 tiennoilla jäädytysluoneeksi. Alkuperäisiä konehuoneen piirustuksia ei ole saatavilla. Sen sijaan konehuoneen sijainti näkyy 1950-luvun asemapiirustuksessa (kuva 80) ja ulkoasu arkistokuvassa 82. Alkuperäisen konehuoneen julkisivu on poikittaislaudoitettu ja väriltään vaaleahkon harmaa. Sen eteläpäädyssä on ovi ja neljä pientä ikkunaluukkua, jotka suljettiin myöhemmin. Katto on tasapulpetti, joka kallistuu Tiiliruukinkadulle päin. Pohjoispäädyn julkisivusta ei ole säilyneitä dokumentteja.

4.4.1 1980-luvun toimenpiteet

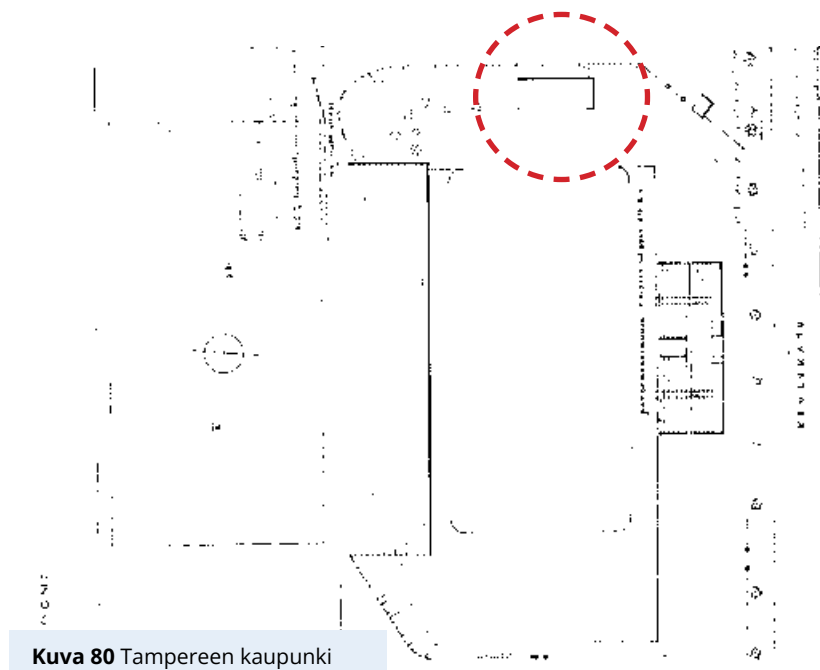
Konehuoneen laajennus toteutettiin 1980-luvulla todennäköisesti huoltorakennuksen rakentamisen ja/tai katsomon kunnostuksen yhteydessä. Laajennus toteutettiin olemassa olevan rakennuksen itälaitaan noudattamalla alkuperäisen rakennuksen materiaaleja ja sävyjä. Laajennuksesta ei ole säilyneitä piirustuksia.

4.4.2 Vuoden 2015 toimenpiteet

Vanha konehuone purettiin vuonna 2015. Tilalle rakennettiin uusi konehuone, joka noudattelee vanhan konehuoneen muotokieltä.

Julkisivumateriaalit ja värit

Huopakate, musta
Palkit, peittomaalattu puu, harmaa
Pilarit, peittomaalattu teräs, harmaa
Vaakasuuntainen peittomaalattu puupaneeli, vaaleanharmaa
Slammattu KSB-harkko, vaaleanharmaa
Vaakasuuntainen rimoitus, polttomaalattu alumiini, tummanharmaa
Ilmanottoäleiköt, polttomaalattu alumiini, tummanharmaa
Metalliverkko, polttomaalattu teräs, harmaa
Ovet, maalattu teräs, sininen
Vanha betonisokkeli
Syöksytorvet, maalattu teräs, harmaa
Tukimuuri, Puhdasvalettu betoni

Kuva 80 Tampereen kaupunki

Vuoden 1990 asemapiirustus, jossa näkyy konehuoneenpaikka

Kuva 82 @ Oula Juutilainen, Vapriikin kuva-arkistot

Konerakennus kuvattuna etelästä pohjoiseen. Huoltorakennuksen takana näkyy Talouskoulu ja kentän laidalla kasvavat puut. Kuvan vasemmassa reunassa näkyy alkuperäinen konehuone. punainen nuoli osoittaa laajennus-osa, joka on ensimmäistä osaa korkeampi. Konehuoneen yläpuolella näkyy pistetaulu.

Kuva 81 @ Kuvaaja tuntematon, Vapriikin kuva-arkistot

Arkistokuvan tietojen perusteella tämä kuva kuvattiin 1956. Kuvan etualalla näkyy jäädytyslaite. Nuoli osoittaa Pyynikin Panimoon, joka mahdollisti tekojääkentän jäädyttämisen.

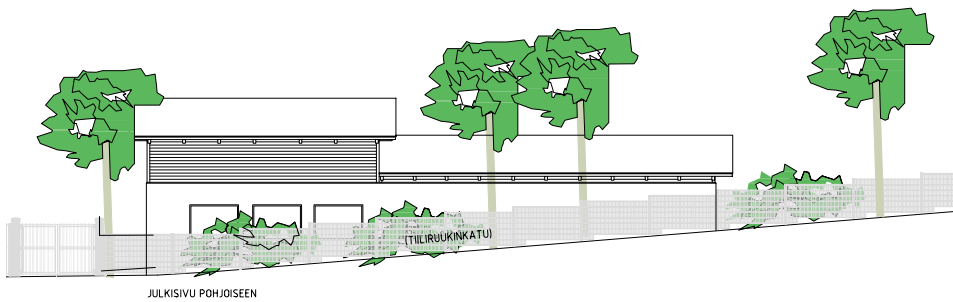
Kuva 83 @ Oula Juutilainen, Vapriikin

Konehuoneen sisätiloja vuonna 2015. Tilan alkuperäisyydestä ei ole tietoa.

Kuva 84t @ Oula Juutilainen, Vapriikin kuva-arkistot

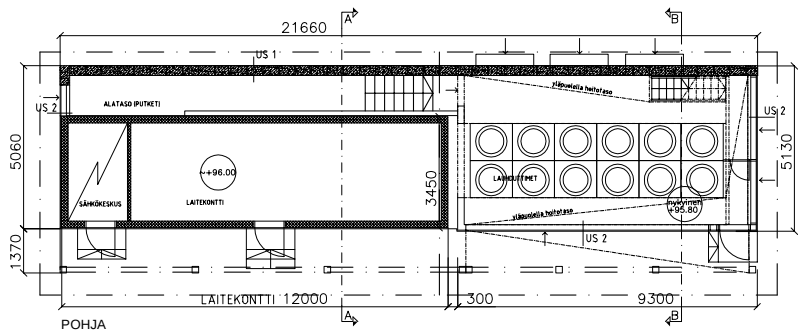
Konehuoneen purku vuonna 2015.

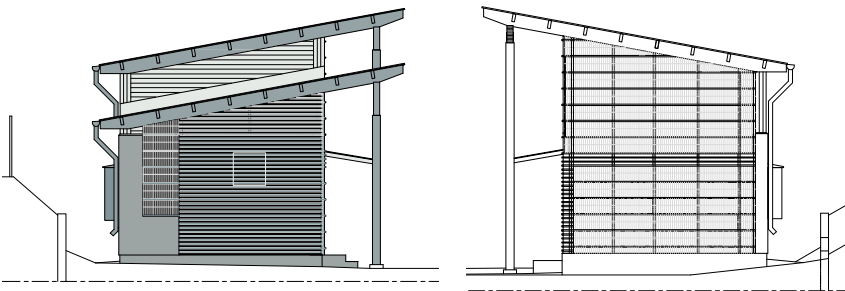
Kuva 85 Julkisivu pohjoiseen

Kuva 87 Julkisivu pohjoiseen

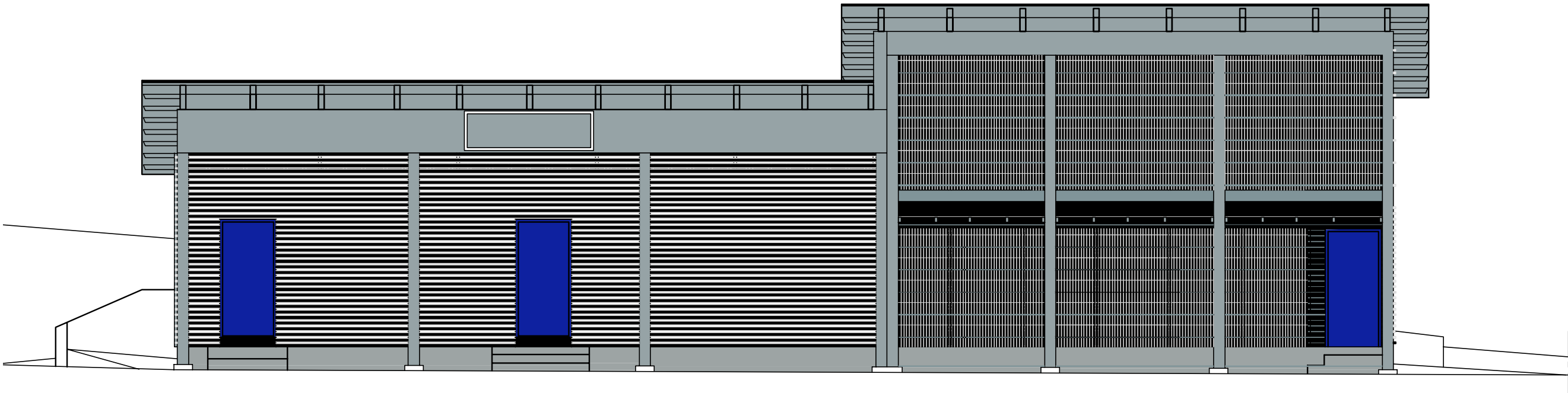

Kuva 88 Pohja

Kuva 89 Länsipääty

Kuva 90 Itäpääty

Kuva 86 Julkisivu etelään

Kuva 91 @ Erica Nyholm

4.4.3 Inventointikortti

Perustiedot

Osoite Koulukatu 20, Tampere

Omistaja Tampereen kaupunki. Tampereen tilapalvelut Oy huolehtii rakennusten kunnossapidosta.

Nykyinen käyttö Jäähdytysluone

Alkuperäinen käyttö Jäähdytysluone

Suunnittelija Kari Salonen (2015)

Valmistumisvuosi Uudisrakennus 2015

Tontin pinta-ala noin 500m²

Kerrosluku ja -ala: 1

Kattomuoto: Pulttikatto

Ulkovärit Harmaa ja sininen

Konehuoneen toimenpiteet

1956 rakennuksen perustaminen.

1980-luku Konehuoneen laajennus itälaidalta.

2015 Vanhan konehuoneen purku ja uuden konehuoneen rakenus samaan paikkaan, alkuperäisen rakennuksen muotokieltä mukaillen.

Kuva 92 @ Erica Nyholm

Konehuone katsomosta kuvattuna. Kasvillisuus peittää rakennuksen pohjois- ja länsipäädyn.

Ominaispiirteet ja arvot

Kyseessä on materiaaleiltaan tyypillinen 2010-luvun huoltorakennus. Rakennus mukailee paikalla aiemmin sijainneen konehuoneen muotokieltä. Rakennuksella ei ole erityisiä kulttuurihistoriallisia arvoja.

Säilymisedellytykset

Konehuoneella on hyvät säilymisedellytykset. Nykyinen asemakaavamuutos tähtää toiminnan jatkumiseen.

Kuva 93 @ Erica Nyholm

Konehuone Koulukadulta kuvattuna. Kasvillisuus peittää pohjoisen julkisivun.

4.5 Katsomo

Koulukadun kentän itäiselle laidalle rakennettiin 1950-luvun lopussa betoninen katsomo. Katsomon sijainti tontilla näkyy 1950 vuoden asemapiirustuksessa (kuva 94). Paikalla sijaitsi aiemmin pieni puinen katsomo. Uudessa katsomossa on paikat 4500 katsojalle, kuuluttamo, kiosk, pukuhuone, wc-tilat, kentänhoitajan tila, kattilahuone ja varastotilat.

Uuden katsomon lisäksi kentän ympärillä oli puurakenteisia katsomoita, joista ei ole piirustuksia. Niiden paikka ja koko vaihtelee arkistokuvissa. Vuoden 1963 Tapparannan ryhmäkuvassa ilmenee katsomoiden suurin laajuus (kuva 1).

Katsomon varsinaiset piirustukset seuraavalla sivulla ovat vuodelta 1958.

4.5.1 1980-luvun toimenpiteet

1980-luvun muutoksissa kiosk poistettiin käytöstä ja sen tilalle rakennettiin wc-tilat. Konehoitajan tilat muutettiin lämmönjakotilaksi ja kattilahuone siivousvarastoksi. Leikkaus A-A-kuvassa 107 näkyy, miten vanhan lattiarakenteen päälle tehtiin kallistusbetonointi ja lattia päällystettiin muovimatolla.

Julkisivu säilytettiin ennallaan lukuun ottamatta kioskin luokkuja, jotka muurattiin umpeen ja pinta rapattiin. Muutoin julkisivun pintamateriaaleina mainitaan raaka betoni ja punatiili.

4.5.2 Vuosien 2015 ja 2023 toimenpiteet

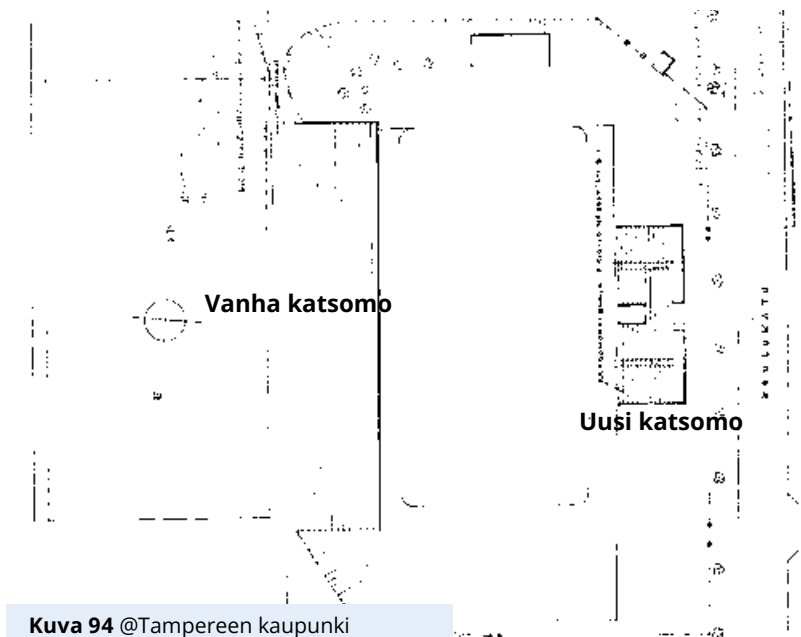
Vuonna 2015-2016 Katsomon betoniset oleskelutasot pinnoitettiin vedenpitäviksi, kaksi pukuhuonetta ja pesuhuonetta sekä niihin liittyvät wc:t remontoitiin lattiasta kattoon. Myös lämmönjakohuoneen vaihtimet, sekä lvis-tekniikkaa uusittiin.

Vuonna 2023 betoniosien ja -rakenteiden (kuten pilari, kaide, palkki, ikkunapalkki, rappaus ja sokkeli) vauriot ja halkeamat korjattiin. Julkisivujen tiilimuurivauriot korjattiin. Julkisivujen betonipinnat suojattiin silikonihartsimaalilla ja ikkunapellitys uusittiin. Katsomon laatan alapinta ja palkit korjattiin. Katsomon laatan yläpinnat kunnostettiin ja vedeneristettiin. Kuuluttamon ikkunat, listat, pellit ja ovet uusittiin. Kuuluttamon sisäseinän lämmöneristys uusittiin. Kuulutusjärjestelmä uusittiin.

Kuva 95 @ Työväenmuseum Werstas

1980-luvun arkistokuva, jonka oikeassa reunassa näkyy katsomo alkuperäisessä kunnossa. Kuvan taka-alalla erottuu konehuone ja Talouskoulu.

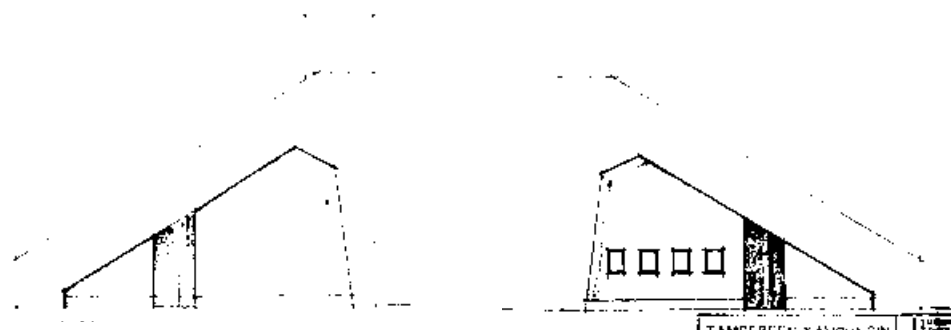
Kuva 94 @ Tampereen kaupunki

Vuoden 1950 asemapiirustus, jossa näkyy katsomon sijainti suhteessa kenttään ja vastapäistä isoa puista katsomoa. Katsomo rakennettiin vuonna 1958, mutta sen suunnitelmista löytyy kirjaus vuoden 1947 Tammerkoski-lehdestä. Katsomoon suunniteltiin pukuhuoneiden lisäksi saunaa ja ravintolaa, joita ei koskaan toteutettu.

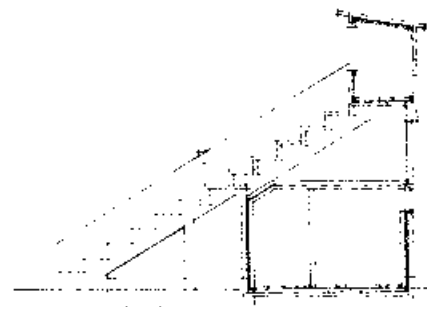
Kuva 96 @ Oula Juutilainen, Vapriikin kuva-arkistot

Kuva vuoden 2015 peruskorjauksesta.

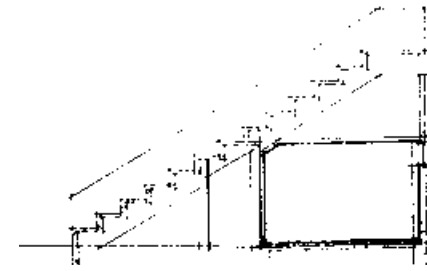

Kuva 98 Eteläpääty

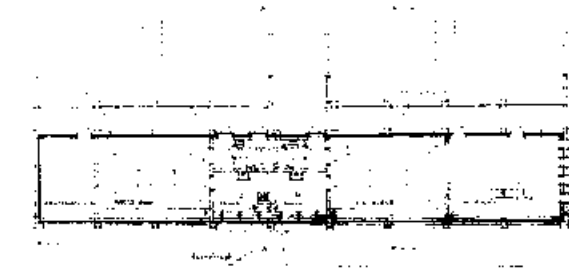
Kuva 99 Pohjoispääty

Kuva 100 Leikkaus A-A

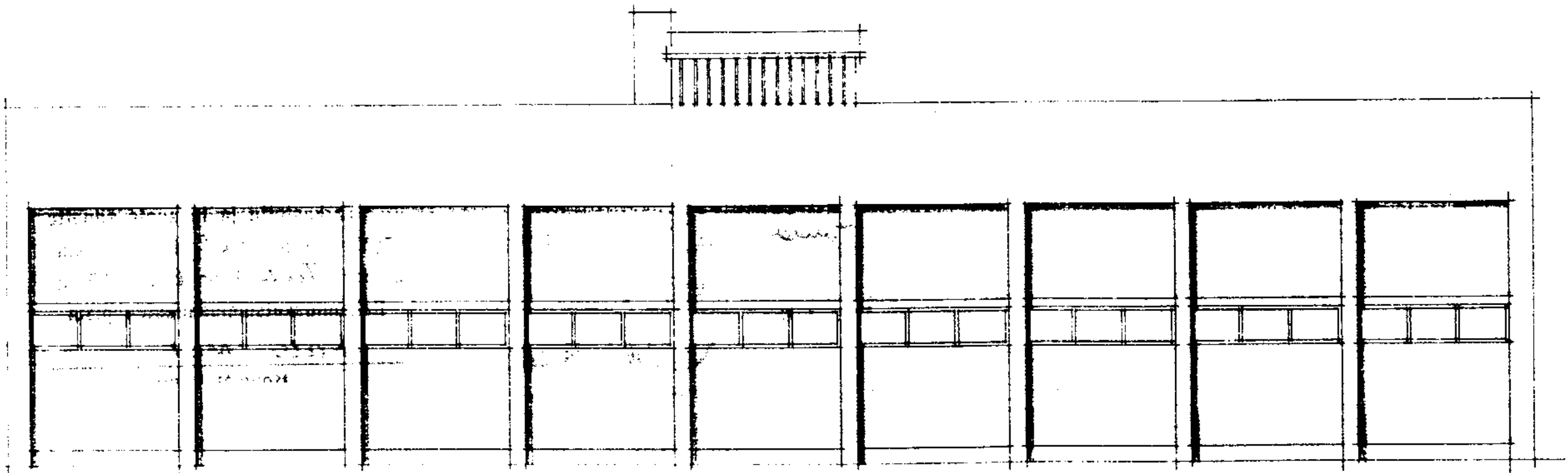
Kuva 101 Leikkaus B-B

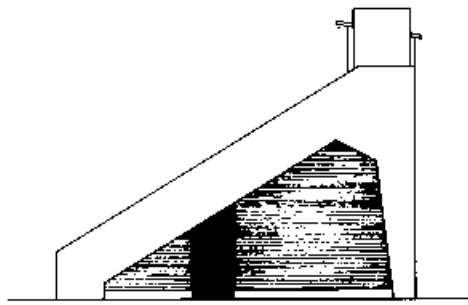
Kuva 97 Pohjairustus

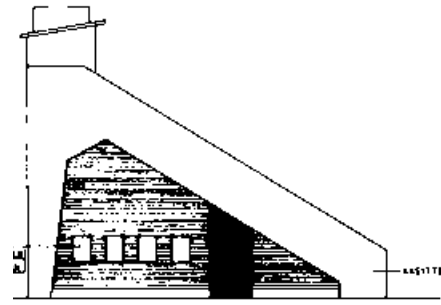
Kuva 102 Julkisivu itään

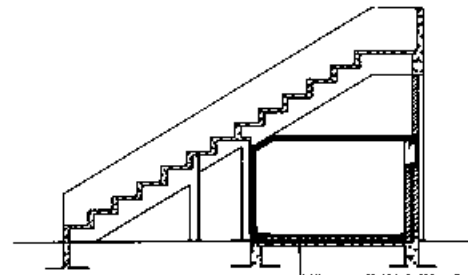
Kuva 103 Julkisivu Koulukadulle 1958

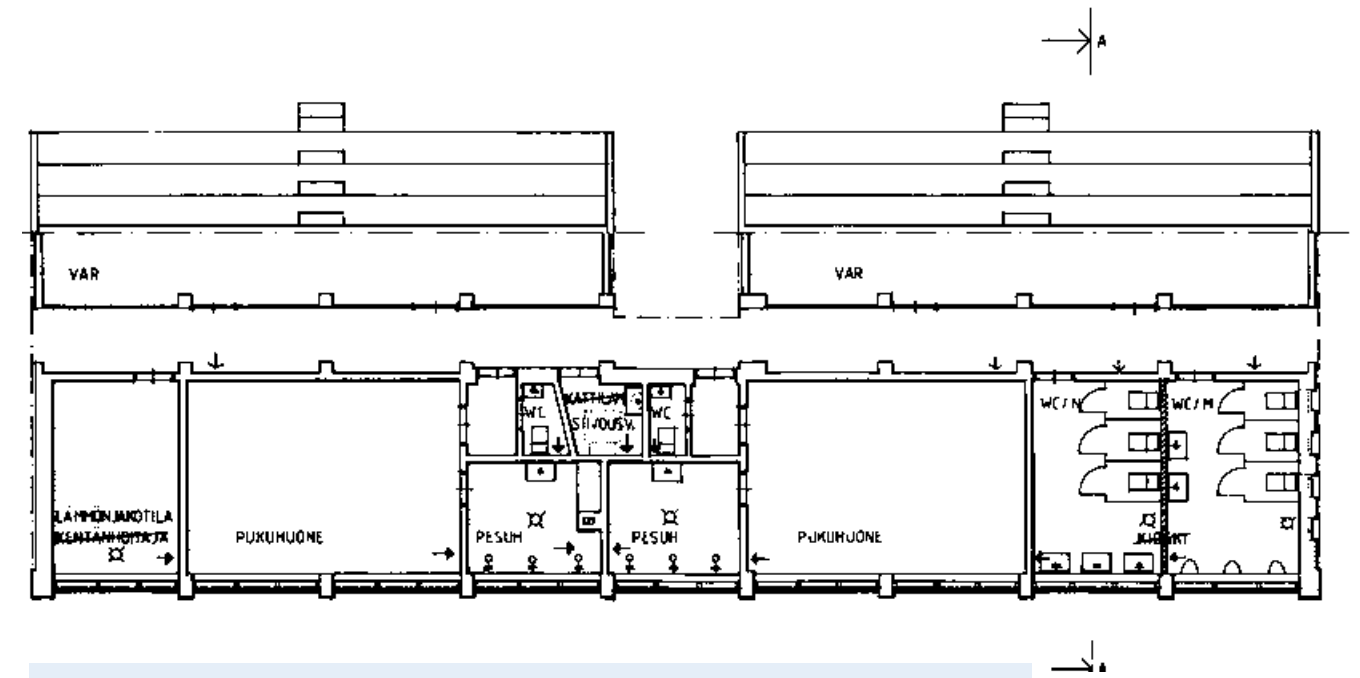
Kuva 104 Eteläpääty

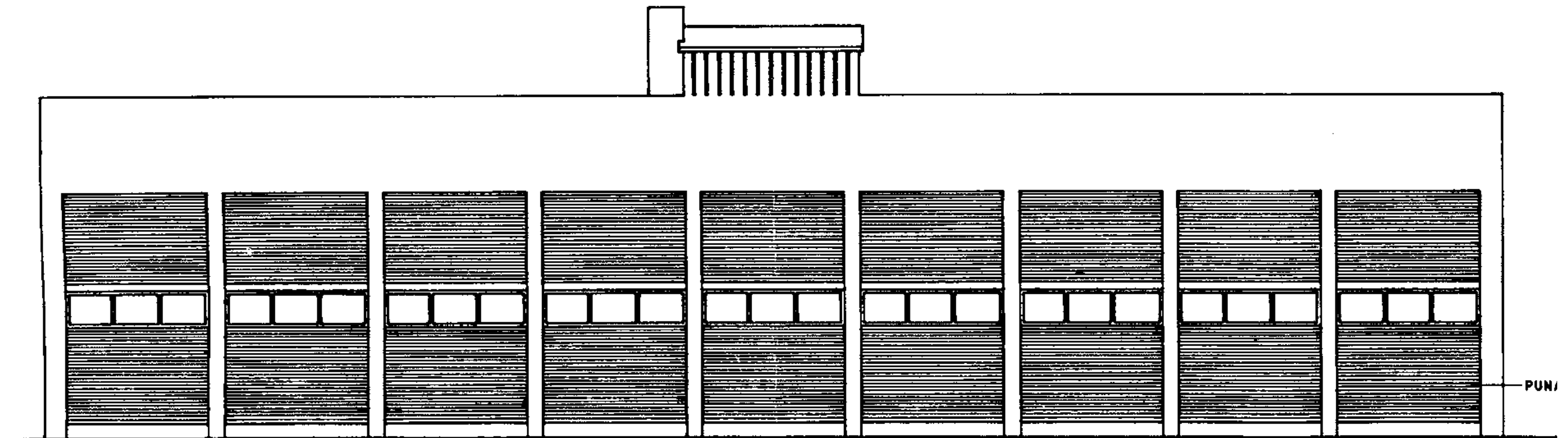
Kuva 106 Kioskin luukkujen muuraus.

Kuva 107 Leikkaus A-A

Kuva 108 Pohjapiirustus vuodelta 1982, piirustusten muutostyöt kohdistuivat sisätiloihin

Kuva 105 Julkisivu Koulukadulle 1982

Kuva 109 @ Erica Nyholm

4.5.3 Inventointikortti

Perustiedot

Osoite Koulukatu 20, Tampere

Omistaja Tampereen kaupunki. Tampereen tilapalvelut Oy huolehtii rakennuksen kunnossapidosta.

Nykyinen käyttö Katsomo

Alkuperäinen käyttö Katsomo

Suunnittelija Tuntematon

Valmistumisvuosi 1958

Tontin pinta-ala noin 500m²

Kerrosluku ja -ala 1

Perusta Betontianturat ja maanvarainen laatta

Runko Betoni ja tiili

Kattomuoto Urheilukatsomo muodostaa rakennuksen kattopinnan

Ulkovärit punatiili ja harmaaksi maalattu betoni

Katsomon toimenpiteet

1950-luvulla katsomo rakennettiin kun kentän yleisömäärä kasvoi ja muut katsomorakenteet jäivät pieniksi. Katsomo sisälsi kuuluttamon, kioskin, pukuhuone- ja varastotilat.

1980-luvulla kioski poistettiin käytöstä ja sen tilalle rakennettiin wc-tilat. Konehoitajan tilat muutettiin lämmönjakotilaksi ja kattilahuone siivousvarastoksi. Vanhan lattiarakenteen päälle tehtiin kallistusbetonointi ja lattia päällystettiin muovimatolla. Kioskin luukut muurattiin umpeen ja pinta rapattiin. Muutoin julkisivun pintamateriaaleina mainitaan raaka betoni ja punatiili.

2015 betoniset oleskelutasot pinnoitettiin vedenpitäviksi, kaksi pukuhuonetta, kaksi pesuhuonetta ja niihin liittyvät wc:t remontoitiin lattiasta kattoon. Myös lämmönjakohuoneen vaihtimet, sekä lvis-tekniikkaa uusittiin.

2023 Betoniosat ja -rakenteet (kuten pilari, kaide, palkki, ikkunapalkki, rappaus ja sokkeli) korjattiin. Julkisivun tiilimuurin korjaus. Betonipinnat suojattiin silikonihartsimaalilla. Ikkunapellit uusittiin. Katsomon laatan alapinta ja palkit korjattiin. Katsomon laatan yläpinnat kunnostettiin ja vedeneristettiin. Kuuluttamon ikkunat, listat, pellit ja ovet uusittiin. Kuuluttamon sisäseinän lämmöneristys uusittiin. Kuulutusjärjestelmä uusittiin.

Säilymisedellytykset ja uhat

Koulukadun kentillä on hyvät säilymisedellytykset, mikäli katsomoa ylläpidetään tekemättä suuria muutoksia pintoihin tai rakenteisiin.

Ominaispiirteet ja arvot

Katsomo edustaa 1950-luvun urheilutoimintaa palvelevaa rakentamista ja on säilyttänyt hyvin rakentamisajankohtansa piirteet. Kohde on kooltaan melko pieni. Vastaavia pienipiirteisiä avokatsomoita ei ole Tampereen keskusta-alueella.

Rakennus saa pelkistetyn muotonsa käyttötarkoituksestaan urheilukatsomona. Betonista runkoa on elävöitetty punatiilillä ja kadun puolella on aikakaudelle tyypillinen nauhaikkuna. Pohjoispäädyssä olevat vanhat kioskin luukut on muurattu umpeen. Rakennuksen talotekniikkaa, sisäosia sekä ovia on peruskorjausten myötä uudistettu, mutta tilajako on säilynyt ennallaan. Julkisivun betoniosat on maalattu.

Avokatsomo edustaa pelkistettyä arjen arkkitehtuuria, jolla on todistusvoima urheilutoiminnan pitkästä historiasta Koulukadun kentällä.

Kuva 110 @ Erica Nyholm

Katsomon itäinen julkisivu.

Kuva 112 @ Erica Nyholm

Katsomon eteläpääty. Ruskea ovi johtaa Katsomon sisätilojen käytävälle.

Kuva 114 @ Erica Nyholm

Katsomon pohjoispääty. Etualalla näkyy ulkokuntosalin laitteita. Katsomon vanhat kioskin luukut näkyy umpeenmuurattuina.

Kuva 111 @ Erica Nyholm

Katsomon läntinen julkisivu kuvattuna Kenttä II:n sisäpuolelta.

Kuva 113 @ Erica Nyholm

Katsomon läntinen julkisivu korjattiin vuonna 2023. Katsomon portaista on halkeillut maali. Porrastasanteita on 13.

Kuva 115 @ Erica Nyholm

Katsomon porrastasanteet kuvattuna pohjoisesta. Kuuluttamon sisäänkäynti on kuuluttamon pohjoispäädystä.

Kuva 116 @ Erica Nyholm

Kuluttamon ikkunoiden, ulko-puoliset listojen ja pellitysten sekä oven uusiminen toteutettiin vuonna 2023. Samalla seinän lämmöneristys uusittiin.

Kuva 118 @ Erica Nyholm

Kuuluttamon sisäpuoli.

Kuva 120 @ Erica Nyholm

Käynti Katsomon sisätiloihin.

Kuva 122 @ Erica Nyholm

Käynti Katsomon sisätiloihin.

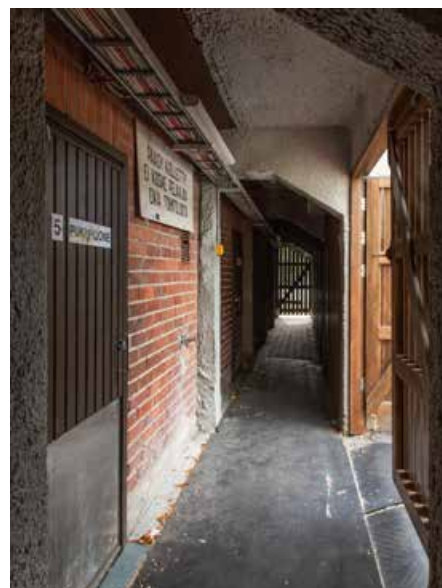
Kuva 123 @ Erica Nyholm

Katsomon kaiutin.

Kuva 117 @ Erica Nyholm

Käytävän lattiamateriaali on lankkua.

Kuva 119 @ Erica Nyholm

Käytävän itäpuolella on varastotiloja ja länsipuolella pukuhuoneita ja vessoja.

Kuva 121 @ Erica Nyholm

Kuva pukuhuoneesta. Pukuhuoneen vieressä sijaitsee vessa. Siitä ei ole kuvaa. Sisätilojen on kunnostettu eri aikoina muun muassa pintojen ja kalusteiden osalta.

4.6 Huoltorakennus

Koulukadun kentän eteläiselle reunalle rakennettiin 1980-luvulla punatiilinen huoltorakennus, jossa on harjakatto. Huoltorakennus sisältää viisi pukuhuonetta, kuusi pesuhuonetta ja kuusi vessaa, taukotilan, teknisen tilan, kentänhoitajan ruokailutilat, kuivaushuoneen, erotuomarin tilat, jäänhoitokonehuoneen ja kioskin.

Julkisivumateriaalit (Kuva 124)

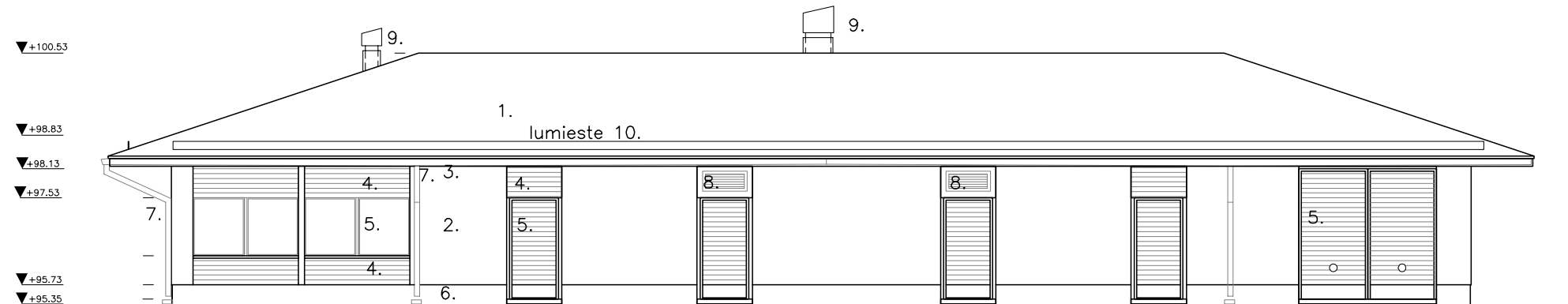
1. Betonikattotiili, punainen
2. ulkoseinät ouhtaaksimuurattu tiili, punainen
3. Räystäslaudat peittomaalattu puu, vaaleanharmaa
4. Puupaneeli, peittomaalattu puu, ruskea
5. Ovet ja ikkunat, peittomaalattu puu, ruskea
6. Betonisokkeli

4.6.1 Huoltorakennuksen muutostyöpiirustukset 2019

Vuonna 2019 huoltorakennuksen puku- ja pesutilat peruskorjattiin. Henkilökunnan tiloissa parannettiin ilmanvaihtoa ja keittiön kalusteet uusittiin. Lisäksi vesilaitteet uusittiin ja rakennus varustettiin vesikouruilla ja rännikaivoilla.

Uudet julkisivumateriaalit (kuva 124)

7. Vesikourut ja syöksytorvet, peittomaalattu alumiini, alaosa (n. 2m:n korkeuteen), peittomaalattu 2 mm:n teräsputki, valkoinen
8. IV-säleiköt, peittomaalattu alumiini, ruskea, RAL 8028
9. IV-Piiput, sinkitty, polttomaalattu, teräspelti, tiilenpunainen, RAL 3009
10. Lumiesteet, polttomaalattu teräs, tiilenpunainen RAL 3009

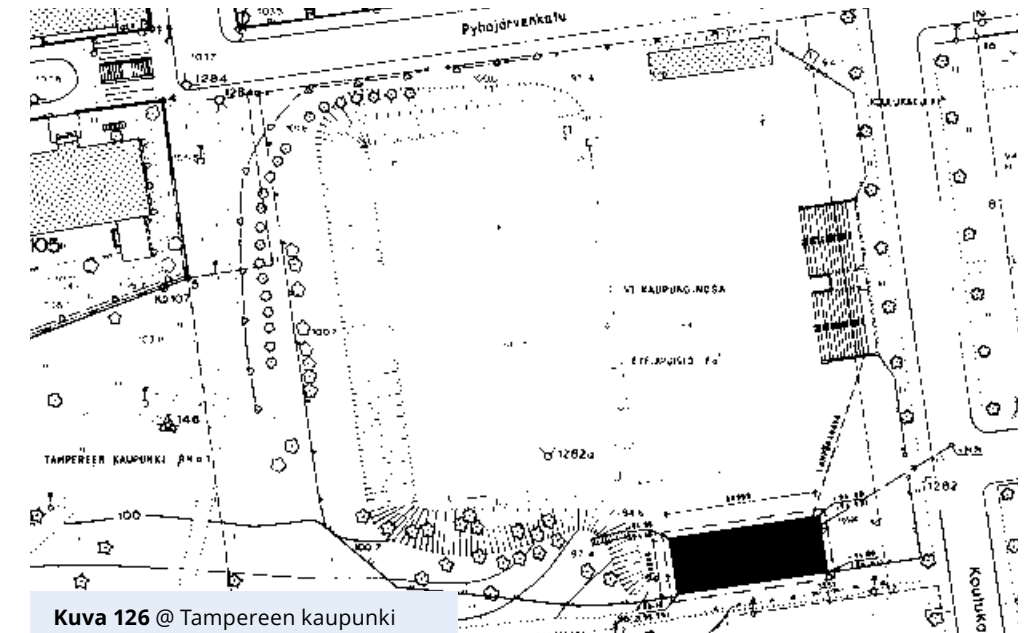
Kuva 124 @ Tampereen kaupunki

Vuoden 2019 julkisivupiirros, jossa on numeroituna sekä alkuperäiset että 2019 vuoden julkisivumateriaalit.

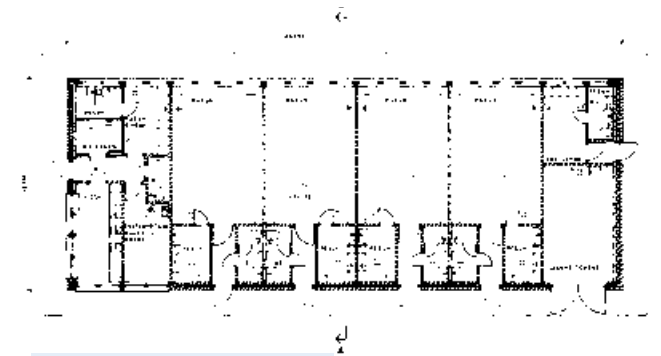
Kuva 125 @ Oula Juutilainen, Vapriikin kuva-arkistot

Punatiilinen huoltorakennus kuvattuna lännestä. vuonna 2015

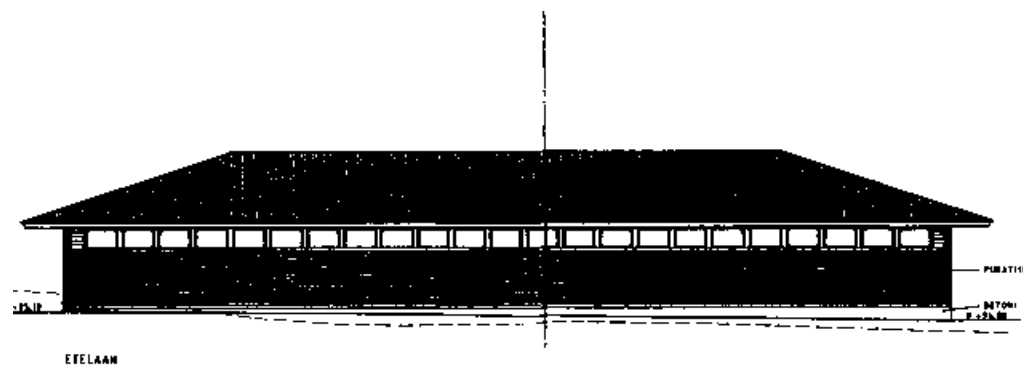

Kuva 126 @ Tampereen kaupunki

Huoltorakennuksen sijainti kentän eteläpäädyssä vuoden 1981 asemapiirustuksessa.

Kuva 133 Pohja

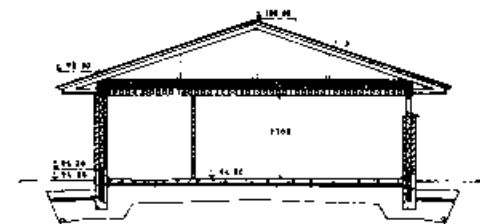
Kuva 128 Julkisivu etelään

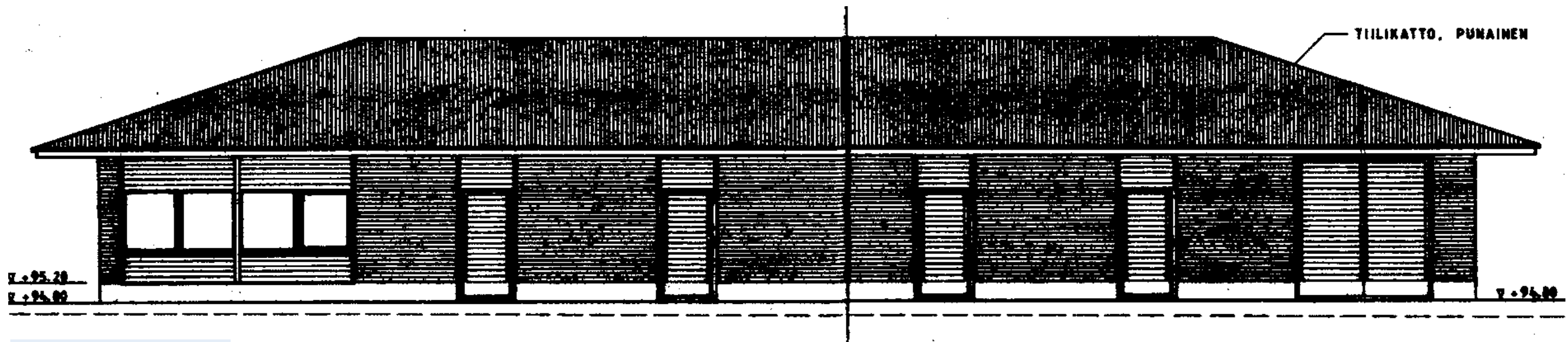
Kuva 130 Länsipääty

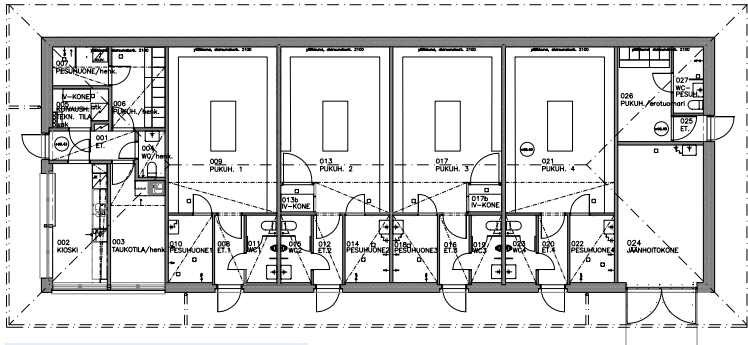
Kuva 131 Itäpääty

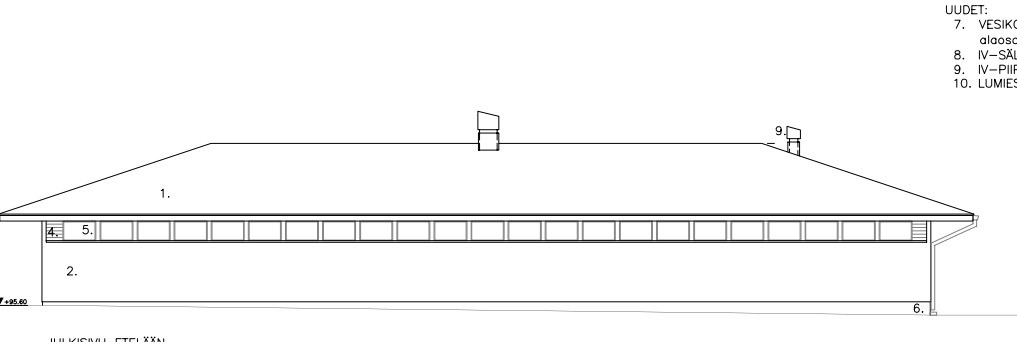
Kuva 132 Leikkaus A-A

Kuva 129 Julkisivu pohjoiseen

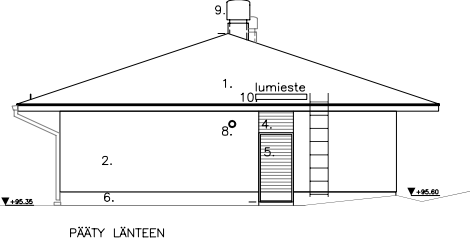

Kuva 138 Pohja

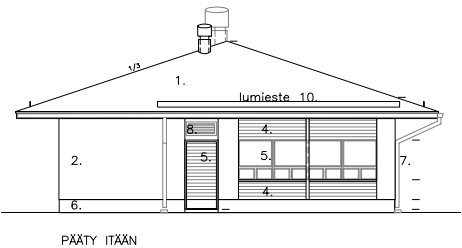

Kuva 134 Julkisivu etelään

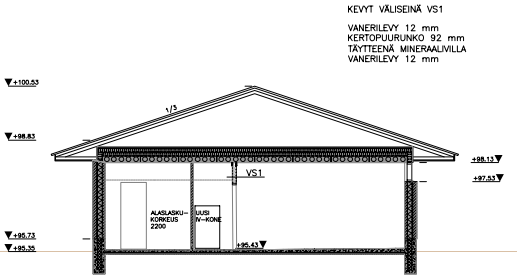
- UUDET:
7. VESIKOI
alaosa
8. IV-SÄLE
9. IV-PIIPPI
10. LUMIEST
- SYTORVET, polttomaalattu alumiini,
rkeuteen), polttomaalattu 2 mm:n teräsputki, valkoinen
alattu alumiini, ruskea RAL 8028
alattomaalattu teräspelti, tiilenpunainen RAL 3009
alattu teräs, tiilenpunainen RAL 3009

Kuva 136 Länsipääty

Kuva 137 Itäpääty

Kuva 139 Leikkaus A-A

Kuva 135 Julkisivu pohjoiseen

Kuva 139 @ Erica Nyholm

4.6.2 Inventointikortti

Perustiedot

Osoite Koulukatu 20, Tampere

Omistaja Tampereen kaupunki. Tampereen tilapalvelut Oy huolehtii rakennusten kunnossapidosta.

Nykyinen käyttö Liikuntakäyttö

Alkuperäinen käyttö Liikuntakäyttö

Suunnittelija J Hagman

Valmistumisvuosi 1980-luku

Tontin pinta-ala noin 500m²

Kerrosluku ja -ala 1

Perusta Betonisokkeli

Runko Tiilirunkoinen

Kattomuoto Aumakatto

Ulkoväritys Punatiili

Huoltorakennuksen toimenpiteet

1980-luku huoltorakennus rakennetaan.

2019 puku- ja pesutilojen peruskorjaus. Ilmanvaihdon ja keittiökalusteiden uusiminen. Lisäksi vesilaitteet uusittiin ja rakennus varustettiin vesikouruilla ja rännikaivoilla.

Ominaispiirteet ja arvot

Rakennus on urheilutoimintaa palveleva 1980-luvun rakentamista, jossa on aikakaudelle tunnusomaisia arkkitehtonisia ratkaisuja, kuten aumakatto, punatiiliset julkisivut sekä tummaksi maalatut ikkunapuitteet ja ovet. Huoltorakennuksena se edustaa aikakautensa arkista käyttöarkkitehtuuria. Rakennuksella ei ole erityisiä kulttuurishistoriallisia arvoja.

Säilymisedellytykset

Rakennuksesta ei ole kuntoarviota, jonka perusteella arvioida säilymisedellytyksiä.

Kuva 140 @ Erica Nyholm

Huoltorakennus kuvattuna luoteesta. Huoltorakennuksen länsipäädyssä on graffiteja.

Kuva 142 @ Erica Nyholm

Huoltorakennus kuvattuna kentän porteilta. Rakennuksen itäpäädyssä on pieni kahvila/kentän hoitajan toimisto.

Kuva 144 @ Erica Nyholm

Huoltorakennuksen takana sijaitsee minigolfrata (nuoli) ja polku, joka johtaa Pyynikinharjulle.

Kuva 141 @ Erica Nyholm

Huoltorakennuksen eteläpuolen julkisivua peittää graffitipiirustukset.

Kuva 143 @ Erica Nyholm

Huoltorakennus kuvattuna kaakkoiskulmasta. Kuvassa näkyy Koulukatu lehmuksineen.

Kuva 145 @ Erica Nyholm

Huoltorakennuksen pukuhuoneet ovat identtisiä. Kaikki neljä pukuhuonetta kunnostettiin vuonna 2019.

4.7 Siirrettävä Radioasema ja -masto

Radioasema

Julkisivumateriaalit ja värit

Räystäät, ovi ja säileiköt musta

Katto: Kuumasinkitty ja muovipinnoitettu profiililevy, tiilenpunainen

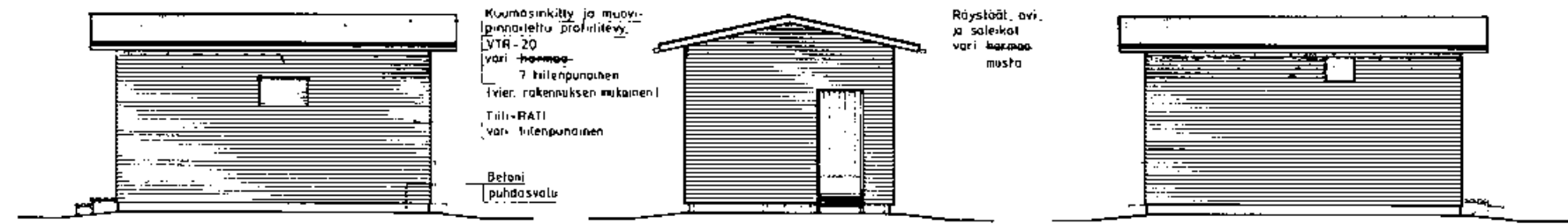
Seinät tiilenpunainen

Radiomasto

Julkisivumateriaali

Kuumasinkitty

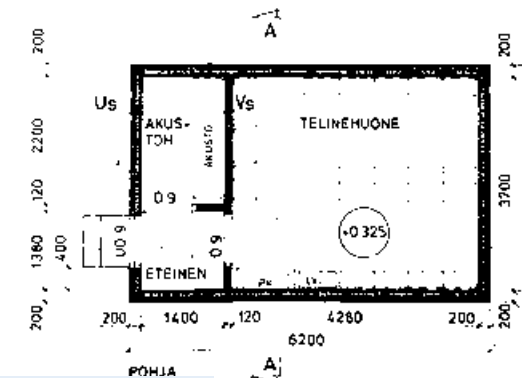
Huom. Radioasema- ja masto eivät vaikuta Koulukadun kentän toiminnallisuuteen. Tämän vuoksi näistä ei ole laadittu inventointikorttia.

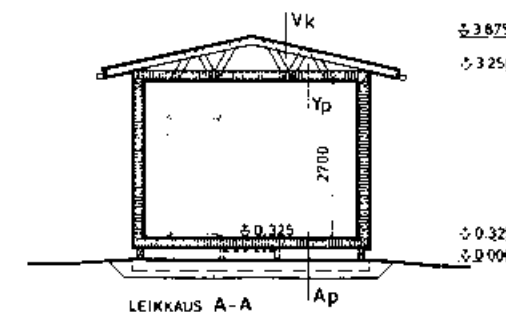
Kuva 146 Julkisivu

Kuva 149 Ovipääty

Kuva 152 Taustasivu

Kuva 147 Pohja

Kuva 150 Leikkaus A-A

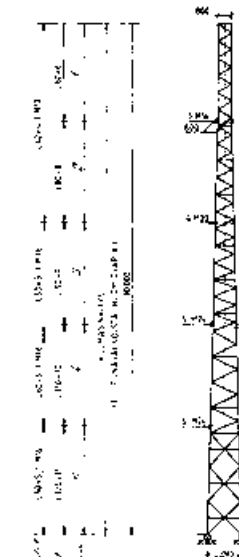

Kuva 153 Pääty

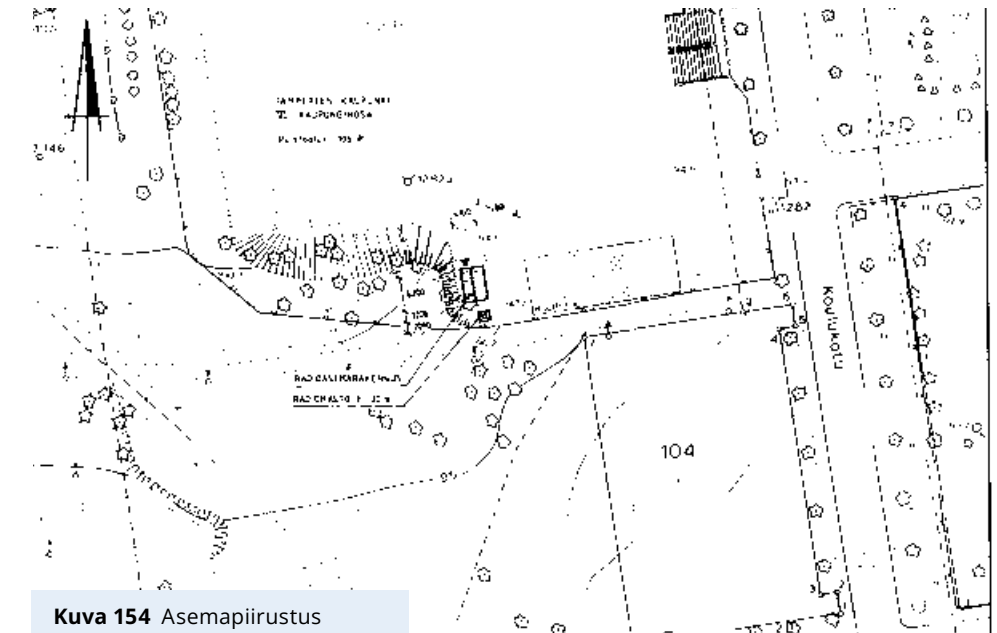
Radioaseman piirustukset ovat vuodelta 1989

Kuva 148 @ Erica Nyholm

Kuva 151

Kuva 154 Asemapiirustus

Radiomasto ja -asema vuonna 2024.

Radiomaston piirustus on vuodelta 1989

Vuoden 1990 asemapiirustus, jossa näkyy radiomaston ja sen aseman sijoittelu.

5.0 Johtopäätökset

5.1 Kentän kolme keskeistä vaihetta

Koulukadun kentän rakentuminen voidaan jakaa kolmeen ajanjaksoon. Ensimmäinen ajanjakso painottuu kenttien syntyyn, toinen kilpaurheiluun ja kolmas virkistys- ja liikuntaympäristön nykykäyttöön.

Kenttien synty 1900-1945

Koulukadun kenttä II:lle rakennettiin kolme tenniskenttää vuonna 1913. Pelaaminen keskeytyi seuraavien vuosien aikana sotien vuoksi ja kenttä ruohikoitui. Sisällissodan jälkeen tenniskenttiä kunnostettiin ja vuonna 1934 kenttäaluetta kehitettiin jääkiekkoi-
lua varten. Kenttä I:tä käytettiin mm. pesäpallon pelaamiseen. Kenttä vaikuttaa olleen sorakenttä ilman muita rakenteita. Kenttä I:n talviaikaisesta käytöstä ei ole tietoa.

Kilpaurheilukausi 1945-1965

Sotien jälkeen Kenttä I:sta tuli Koulukadun kentän pääkenttä. Vuonna 1945 kentälle I rakennettiin täysikorkea kaukalo ja iso katsomorakenne kentän länsilaidalle. Vuonna 1956 Koulukadun kentälle I rakennettiin Suomen ensimmäinen tekojäärata. Samaan aikaan kentälle rakennettiin konehuone (kuva 155) ja hie-
man myöhemmin katsomo sisätiloineen. Kenttä I toimi Ilveksen, Tapparan, TK-V:n ja TP-V:n kotikenttänä jääkiekon mestaruussarjassa vuoteen 1965 saakka. Kesäaikana kentällä I pelattiin mm. tennistä, jolloin kentällä oli tennikseen soveltuvat rakenteet (kuva 156). Kenttä II:ta käytettiin käsipalloiluun ja se jäädytettiin jääpu-
lan aikaan osittain talviurheilukäyttöön.

Virkistys- ja liikuntaympäristön nykykäyttö 1965-2024

Kenttä I:n käyttö palautui kilpaurheilukäytöstä harrastajien käyttöön vuonna 1965 kun jääkiekkoilijat siirtyivät Hakametsän halliin. Kenttä II siirrettiin kenttä I:n viereen 1970-1980-luvulla. 1980-luvulla kentälle rakennettiin huoltorakennus ja noin 2015-2016 ulkokuntosali. Kenttien materiaalit ovat vaihdelleet vuosikymmenien saatossa käyttötarkoituksesta riippuen. Tällä hetkellä jääkiekkokaukalot ovat paikoillaan ympäri vuoden. Molempien kenttien käyttötarkoitus palvelee talvisin jääkiekkoilijoita ja kesäisin eri palloilulajien harrastajia.

Kuva 155 @ Kuvaaja tuntematon, Vapriikin kuva-arkistot

Kuvan etualalla näkyy keinojäää varten rakennetun Konehuoneen perustuksia. Kuvan taka-alalla erottuu Bertel Strömmerin suunnittelema asuinrakennus, Palomäentie 2 (1920-I). Strömmer oli innokas tenniksen pelaaja, joka piirsi Tampereen Näsihallin.

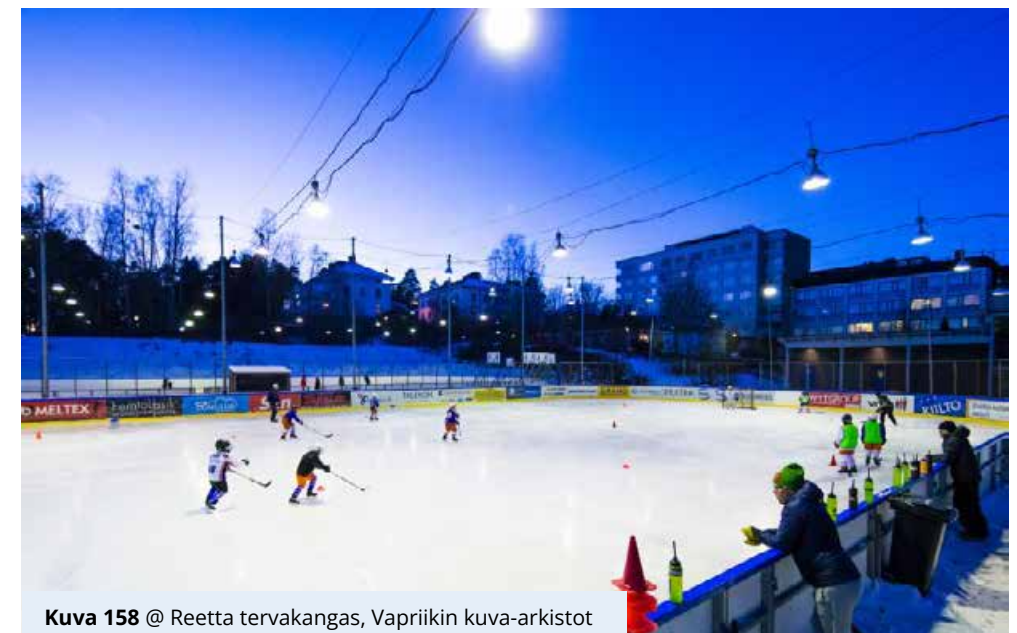
Kuva 156 @ Kuvaaja tuntematon, Tampereen tennisseura

Koulukadun kenttä I:n tenniskenttiä kehitettiin vuonna 1958 kun kentälle rakennettiin kaksi uutta kaupungin massakenttää ja vanhoja parannettiin.

Kuva 157 @ kuvaaja tuntematon, Vapriikin kuva-arkistot

Tamperelaisjoukkueiden kolmoisvoitto SM-sarjassa vuonna 1962. Ryhmäkuva on kuvattu Koulukadun kentällä, joka oli joukkueiden kotikenttänä vuosina 1945-1956. Vuonna 1955 Koulukadun kenttällä pelattiin noin 100 ottelua, jonka vuoksi kenttää ei luovutettu koululaisten käyttöön (Tammerkoski-lehti, 1955).

Kuva 158 @ Reetta tervakangas, Vapriikin kuva-arkistot

Koulukadun kenttä I:n harrastekäytössä vuonna 2017.

5.2 Arvot

5.2.1 Kaupunkisuunnittelu

Koulukadun kentällä on pitkä kaavoituksellinen historia. Kenttä piirrettiin osaksi Eteläpuistoa ensimmäistä kertaa kaupunginarkkitehti Lambert Petterssonin laatimaan asemakaavaan vuonna 1896. Kentän lähtökohtainen tavoite oli luoda liikuntaympäristö sekä Eteläpuiston viherverkoston yhteyteen että lähialueen koulujen liepeille. Kenttien harrastekäyttö muuttui kilpaurheilukäyttöön 1945-luvun kieppeillä kun jääkiekkoilijat ottivat kentän käyttöönsä. Kilpaurheilukauden jälkeen vuonna 1965 kentän käyttötarkoitus palautui takaisin harraste- ja koululaiskäyttöön, jossa se on pysynyt tähän päivään saakka.

Koulukadun kenttäalue on palvellut kaupunkilaisten muuttuvia urheilutarpeita pitkän historiansa aikana. Ainoastaan 1900-luvun sotavuodet ovat keskeyttäneet kenttien aktiivisen urheilukäytön. Näin ollen Koulukadun kenttä ilmentää sekä kaupunkilaisten tarvetta liikkua lähiympäristössään että kaupunkisuunnittelun tavoitetta säilyttää liikuntaympäristöt osana tiivistyvää kaupunkirakennetta. Lisäksi kohde kytkeytyy 1950-luvulta alkaneeseen Hyvinvointi Suomen rakentamisen historiaan, kun julkisten urheilu- ja liikuntapaikkojen rakentamisella ja ylläpitämisellä nähtiin yhteiskunnallista merkitystä. Koulukadun kentillä on siten kaupunkusuunnitteluarvoa, joka muodostuu kaupunkilaisten vapaa-ajan tavoista, kaupunkisuunnittelun tavoitteista ja kaupungin resursseista ylläpitää liikuntapalveluita kaupungin viheralueella. Nämä yhdessä ovat turvanneet sen, että Koulukadun kenttä on sijainnut samassa paikassa yli sata vuotta.

5.2.2 Urheilu- ja liikuntatoiminnan historia

Koulukadun kentän pitkä historia liikunnan harrasteympäristönä alkoi kun kentälle II rakennettiin tenniskentät vuonna 1913. Vuonna 1934 Koulukadun kentälle II rakennettiin täysikokoinen jääkiekkokenttä, jota pidettiin aikansa edistyksellisimpänä jääkiekkokenttänä. Vuonna 1956 Koulukadun kentälle II avattiin Suomen ensimmäinen tekojäärata. Tekojäärata pidensi sekä harjoitus- ja ottelukautta että lisäsi kentällä pelattavien otteluiden

määrää jäävarmuuden parantuessa. Hyvät olosuhteet kehittyä urheilulajissa myötävaikuttivat tamperelaisjoukkueiden jääkiekkomenestykseen Suomen jääkiekkomestaruussarjassa. Lisäksi jääkiekko-ottelut keräsivät kaupunkilaisia yhteen kun kentällä pelattiin paikallis- ja valtakunnallisotteluiden lisäksi kansainvälisiä otteluita. Menestyksen ja runsaan jääkiekkoharrastuneisuuden vuoksi Tampere tunnetaan jääkiekkokaupunkina. Jääkiekkoilijoiden ja tennispelaajien lisäksi kenttää ovat käyttäneet koululaiset ja muut pallolajien harrastajat.

5.2.3 Rakennetun ympäristön arvo

Koulukadun kenttäkokonaisuus kuuluu Kaakinmaan maakunnallisesti arvokkaan rakennetun kulttuuriympäristön ydinalueeseen, joka käsittää muun muassa 1900-luvun arvorakennuksia ja Koulukadun bulevardin, jonka varrella Koulukadun kentät sijaitsevat. Maakunnallisen arvon lisäksi kentältä on osittain visuaalinen yhteys valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön.

Koulukadun kenttien ajallisesti merkittävin kulttuurihistoriallinen arvo kiinnittyy inventointialueen urheilukenttiin. Arvo korostuu etenkin Kenttä I:llä, jonka sijainti on pysynyt muuttumattomana vuodesta 1904 lähtien. Koulukadun kenttä liittyy myös urheilu- paikkojen tekniseen kehitykseen Suomessa. Koulukadun kentälle I rakennettiin maan ensimmäinen tekojäärata. Tekojäärata lisäsi kentän merkitystä suomalaisessa jääkiekkohistoriassa. Jääkiekon vaikutus näkyy tänä päivänä urheilukenttien rakenteissa. Kenttä I:llä ja II:lla sijaitsee jääkiekkokaukalot paikoillaan ympäri vuoden. Talvisin kentät jäädytetään.

Urheilukenttien ohella Koulukadun kentän katsomolla on rakennushistoriallista arvoa. Katsomo rakennettiin Kenttä I:n laidalle aikana, jolloin Koulukadun kenttä I oli Tampereen edistyksellisin jääkiekkokenttä. Katsomo on säilynyt lähes alkuperäisessä ulkomuodossaan ja käyttötarkoituksessaan näihin päiviin saakka. Rakennuksella on siten rakennushistoriallista arvoa, joka kuvastaa jääkiekkokulttuurin merkitystä Tampereella.

5.2.4 Maisemallinen sijainti ja arvo

Koulukadun kenttä sijaitsee Pyynikin harjun reunalla Pirkanmaan harjumaisemien valtakunnallisesti arvokkaalla alueella Pyhäjärven järvimaiseman läheisyydessä. Soraharju mahdollisti kentän rakentumisen, sillä harjua käytettiin soranottoon. Soranotto vuorostaan tarjosi mahdollisuuden perustaa tasaisen kentän helposti muovattavalle maaperälle. Tänä päivänä lähialueen männyt ja Koulukadun kentän länsirinne ovat näkyviä merkkejä harjumuodustumasta, jota pidetään yhtenä maailman korkeimmista jääkauden muovaamista harjuista. Koulukadun kentän rinteellä oli merkitystä etenkin jääkiekon kulta-aikana kun rinteelle rakennettiin porrastuva katsomo (kuva 54).

Valtakunnallisen maisema-arvon lisäksi Pyynikinharjulla on luonnonsuojeluarvoa ja paikallista maisema-arvoa avoimena maisematilana. Maisemallisten ominaispiirteiden ja arvojen lisäksi Koulukadun kentällä on rooli Kaakinmaan kaupunginosassa. Koulukadun kenttäalue vahvistaa Kaakinmaan identiteettiä puistojen kaupunginosana. Kentän puistomainen merkitys kiinnittyy kentän käyttötarkoitukseen ei siihen, millainen kasvillisuus tai viheralue kentällä on. Kentän viheralueita ei hoideta samalla tavoin kuin Eteläpuiston muita alueita.

5.3 Uhat

Yleiset liikuntaympäristöjä koskevat uhat kuten: kasvavien yhdyskuntarakenteiden tarve tiivistyä, asuinalueiden koulujen lakkautus, korjausvelan kertyminen, ylläpidon lakkauttaminen, kentän, säilymisestä luopuminen eivät kosketa Koulukadun kenttää (Museovirasto). Tampereen kaupungin tahtotila on kehittää Koulukadun kenttää sekä viher- ja virkistysympäristönä että liikuntapalvelualueena.

5.4 Suositukset

Koulukadun kentän kulttuurihistoriallinen arvo on säilyttää kentät avoimena kaupunkitilana liikuntakäytössä. Kentän kaupun-

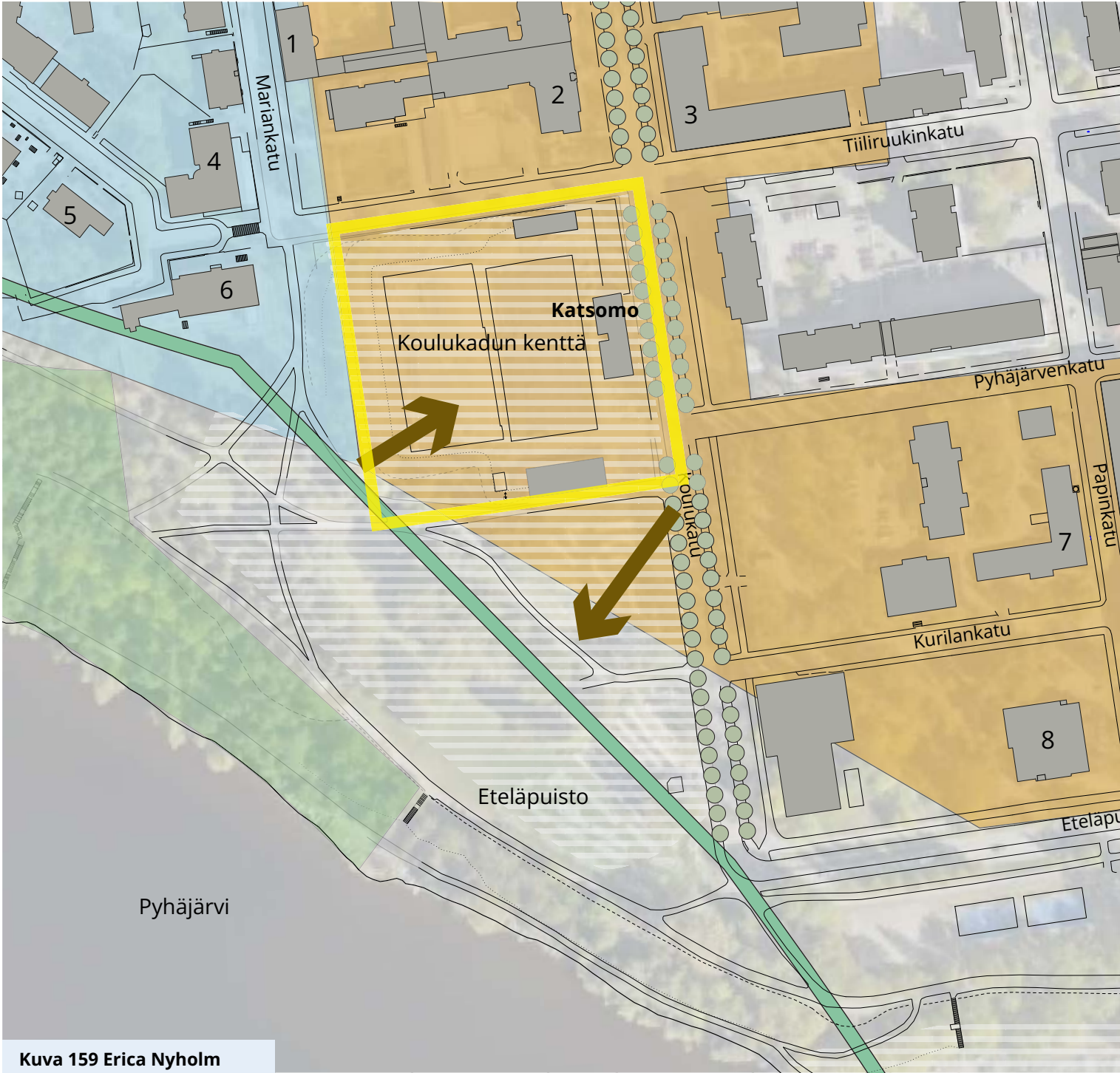
kisuunnittelua koskevaa arvoa vaalitaan säilyttämällä kenttäkonaisuus alkuperäisessä paikassaan Kaakinmaan ruutukaavan eteläosassa osana Eteläpuiston viherverkostoa.

Kentän rakennushistoriallinen arvo on säilyttää ja ylläpitää Koulukadun kentän Katsomon julkisivu ja sisätilat alkuperäisessä kunnossa ja käyttötarkoituksessa. Lisäksi kentän valaistusratkaisu ja alkuperäiset aidanosat tulisi säilyttää. Muiden rakennusten osalta suunnittelutyössä tulee huomioida ympäristön ominaispiirteet kun sijainnista, massoitteista ja korkeudesta tehdään päätöksiä. Nykyinen huoltorakennus katkaisee visuaalisen yhteyden Eteläpuistoon ja edelleen Pyhäjärveen. Vuorostaan konehuoneen korkeus peittää näkymän Talouskouluun, rakennuksen ollessa edeltäjäänsä korkeampi. Kenttä II:n länsipuolen rinne voisi olla mahdollinen paikka sijoittaa tulevaisuudessa kentän huoltorakennukset ottaen huomioon näkymälinjat Pyynikinlinnaan ja Pyynikin harjuun.

Maisemallista ja kaupunkikuvallista arvoa tulisi palauttaa avaamalla näkymiä kohti rakennettua ja rakentamatonta ympäristöä. Kentän näkymien sulkeutuneisuus johtuu kenttää ympäröivästä runsaasta ja hoitamattomasta pensaskasvillisuudesta. Kenttä ei suurimmaksi osaksi erotu muusta kaupunkirakenteesta. Sulkeutuneisuus koskee erityisesti näkymiä kohti Pyhäjärveä, Pyynikin harjua ja valtakunnallisesti sekä maakunnallisesti arvokasta ympäristöä. Etenkin visuaalinen yhteys Talouskouluun, Pyynikin Panimoon, Pyynikinlinnaan ja mahdollisesti De Gamlas hemiin tulisi mahdollisuuksien mukaan palauttaa. Vihersuunnittelussa tulisi ottaa huomioon myös Pyynikinharjun siluetti ja Pyhäjärven järvimaisema. Kasvillisuutta hoitoleikkaamalla ja poistamalla voitaisiin palauttaa kentän kilpaurheilukauden kuvissa näkyvä maisemallinen yhteys kaupunkirakenteeseen ja Pyhäjärveen. Samalla koulukadun bulevardin puukujanne pääsisi oikeuksiin.

5.5 Arvokartta

Arvokartassa esitetään kootusti Koulukadun kentän ja sen lähiympäristön arvoa luovat ominaispiirteet.

	Rakennukset
	Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö
	Maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö
	Tampereen kaupungin avoimet maisematilat
	Luonnonsuojelualue
	Inventointialueen rajaus
	Pirkanmaan harjumaisemien valtakunnallisesti arvokas alue
	Näkymät
	Koulukadun puistobulevardi

1	Elevhemmet vid Svenska Samskolan (1925)
2	Talouskoulu (1904)
3	Pyynikin panimo (1897)
4	Palomäentie 2 (1920-I)
5	Palomäentie 1 (1920-I)
6	Pyynikinlinna (1923)
7	Kulkutautisairaala (1890-luku)
8	Vanhainkoti De Gamlas Hem (1904)

6.0 Lähteet

Selvitystyössä käytetty arkistomateriaali

Finna

Tammerkoski-lehdet

Tampereen kaupungin rakennusvalvonnan arkisto

Tampereen Tennisseuran arkistot

Työväenmuseo werstas

Vapriikin kuva-arkistot

Muut lähteet

A-Insinöörit, 2012. Tampereen keskustan rakennettu kulttuuriympäristö 2012. Lainattu 23.8.2024. Saatavilla: Ksoyk_Rakennettu_kulttuuriymparisto2012_raportti.pdf (tampere.fi)

A-Insinöörit, 2012. Tampereen keskustan rakennettu kulttuuriympäristö 2012, liite 1. Lainattu 23.8.2024. Saatavilla: https://www.tampere.fi/sites/default/files/2022-06/Ksoyk_Rakennettu_kulttuuriymparisto2012_liite_1.pdf

Arkkitehtitoimisto Lasse Kosunen, 2021. Tampereen talouskoulu rakennushistoriaselvitys 2021. Lainattu 23.8.2024. Saatavilla: Tampereen museot

Ely, 2013. Pirkanmaan valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointi. Ehdotus valtakunnallisiksi maisema-alueiksi 2013–14. Lainattu 23.8.2024. Saatavilla: <https://maakuntakaava2040.pirkanmaa.fi/sites/default/files/191114Pirkanmaan%20valtakunnalliset%20maisemat.pdf>

Ilves historia. Lainattu 23.8.2024. Saatavilla: <https://www.ilveshistoria.com/seura/kotikentat/>

Isotalo, K 2021. Luonnonjäiltä areenoille ja kansallislajiksi, Suomalainen jääkiekkoilu liikunta- ja urheilukulttuuristen sekä yhteiskunnallisten muutosten ilmentäjänä. Lainattu 1.8.2024. Saatavilla: <https://erepo.uef.fi/handle/123456789/24647>

Keskinen, J. kaupunginosa VI – kaakinmaa. Lainattu 11.7.2024. saatavilla: KOSKESTA VOIMAA - KAUPUNKI - AIKAKAUSI 1918-1940 - Kaupunginosa VI, Kaakinmaa (tuni.fi)

Koivuniemi, P.2015. Juti nosti ylämummon kansan tietoisuuteen – näin termi syntyi | Yle. Lainattu 14.6.2024. Saatavilla: <https://yle.fi/a/3-7761182>

Pirkanmaan maakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt 2015. Lainattu 14.6.2024. Saatavilla: https://maakunta-kaava2040.pirkanmaa.fi/sites/default/files/raku_27052016.pdf

Pirkanmaan maakuntakaavan selitteet. <https://tieto.pirkanmaa.fi/data/MKK2040/kaavamerkinnat.pdf#page=21>

Pirkanmaan maakuntamuseo, 2016. De Gamlas Hem 2016 Rakennusinventointi Eteläpuiston ja lähiympäristön asemakaavaa varten. Lainattu 23.8.2024. Saatavilla: 8581_rakennusinventointi_de_gamlas_hem_2016.pdf (tampere.fi)

Pirkanmaan maakuntamuseo, Svenska samskolan i Tammerfors Tampereen ruotsalaisen yhteiskoulun ja oppilaskodin inventointi 2006. Lainattu 11.7.2024. saatavilla: 382794611638881.pdf

Saarinen, K 2009. Tampereen Tennisseura 1909–2009.

Sitowise, 2023. Tampereen keskusta Rakennetun kulttuuriympäristön selvitys. Lainattu 11.7.2024. Saatavilla: www.tampere.fi/sites/default/files/2024-03/yk051_Tampereen_keskustan_rakennetun_kulttuuriympariston_selvitys_saavutettava.pdf

Tammerkoski-lehti 1946, 1955, 1956, 1962, 1974.

Tampereen kaupunki. Viherverkkoselvitys, 2024. Lainattu 23.8.2024. Saatavilla: <https://www.tampere.fi/sites/default/files/2024-06/Viherverkkoselvitys--10.6.2024--8581.pdf>

Vuorinen, T 2021. Kiekkolegenda kertoo, kuinka termit ylä- ja alamummo syntyivät – nyt niistä tuli virallisia katuja Tampereella. Lainattu 23.8.2024. Saatavilla: <https://www.is.fi/tampereen-seutu/art-2000007921754.html>

Kuva 160 @ TYöväenmuseum Werstas